

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

SANAL SINIF ORTAMLARI ve SANAL SINIF
YÖNETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ve
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
Yüksek Lisans Tezi
Şüle ASLAN
Danışman: Prof. Dr. Bünyamin ATICI
Elazığ, 2023

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Yüksek Lisans Tezi

Tez Başlığı: Sanal Sınıf Ortamlar ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Tez Yazarı: Şüle ASLAN

İlk Teslim Tarihi: 19/12/2022

Savunma Tarihi: 11/01/2023

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Yönetim Kurulunun 26/12/2022 tarih ve 270023 sayılı kararı ile oluşturulan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık olarak yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof. Dr. Bünyamin ATICI

.....

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Müzeyyen Bulut ÖZEK

.....

Üye: Doç. Dr. Alper ASLAN

.....

ONAY

Bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../20... tarih ve sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Prof. Dr. Ahmet TEKİN
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

11/01/2023

Şüle ASLAN

ÖN SÖZ

Geleneksel sınıf ortamlarında olduğu gibi sanal sınıf ortamlarında da etkili öğrenmenin gerçekleşmesi iyi bir sınıf yönetiminden geçmektedir. Sanal sınıf ortamlarında öğretimi gerçekleştirecek öğretmenlerin sınıf yönetimine yönelik belli başlı kural ve ilkeleri dikkate alması, etkili bir öğretim ortamının oluşmasını sağlayacaktır.

Öncelikle yüksek lisans eğitimine başladığım ilk günden itibaren desteğini ve güvenini esirgemeyen, disiplinli yaklaşımıyla, karşılaştığım her zorlukta yönlendirmeleri ve fikirleriyle bana yardımcı olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Bünyamin ATICI'ya en içten duygularıyla saygılarımı sunar ve kendilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Tezin birçok aşamasında kafamda oluşan soru işaretlerini gidermemde bana çokça yardımcı olan, yoğunluğuna rağmen bir sorup deryalarca cevap aldığım, Arş. Gör. Habibe KAZEZ GÜNEŞ hocama da ayrıca çok teşekkür ederim. Yine aklımdaki sorulara ve kafa karışıklığına cevap olan, dönütleriyle beni yönlendiren Muhterem AKGÜN hocama da çok teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecinin en başında tanıştığım ve sürekli danışarak yol aldığım sevgili arkadaşım Tuba ÇAKMAK EKİCİ'ye de çok teşekkür eder ve sevgilerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca uzaktan aldığım katıldığım derslere bazen bu dersler, bu okumalar ne zaman bitecek sitemleriyle bazen de benimle birlikte gelip dersi dinlemeleriyle ve tabii ki her an beni destekleyip arkamda olduklarını bildiğim aileme de beni bu günlere getirdikleri için çok teşekkür ediyorum. Ve tabii ki yol arkadaşlarım erkek kardeşim Yavuz, kız kardeşlerim; bir tarafım Hale, diğer tarafım Ela bana hep destek oldular, biz bu süreci beraber tamamladık. Sizleri de seviyor ve teşekkür ediyorum.

Şüle ASLAN

Elazığ, 2023

ÖZ

Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Şüle ASLAN

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Ana Bilim Dalı

2023, Sayfa: X+85

Sanal sınıfların yönetimi, etkili bir öğrenme ortamının oluşturulabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu noktada sanal sınıf yönetiminin geleneksel yüz yüze ortamlardaki sınıf yönetimi anlayışından ve uygulamalarından farklı olduğu dikkate alınmalıdır. Bu araştırmada, giderek yaygınlaşan uzaktan eğitim uygulamaları bağlamında önem kazanan sanal sınıf ortamları ve sanal sınıf yönetimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada nitel ve nicel boyutun birlikte ele alındığı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile ortaokul ve liselerde görev yapan nicel boyutta 325 öğretmen, nitel boyutta ise 15 öğretmen ve 17 öğrenci oluşturmuştur. Nicel veriler için “Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada toplanan nicel veriler SPSS 22 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Veri analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Nitel veriler için de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, sanal sınıf deneyimi, kademe değişkenine göre farklılık göstermediği; eğitim durumu ve mesleki kıdem değişkenine göre istatistiki açıdan ise anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin sanal sınıfların sadece yüz yüze eğitimin destekleyicisi olarak kullanılabileceği, teknik sıkıntılar yaşadığı, zaman tasarrufu sağladığı ve teknolojik materyalleri kullanabilme becerisi kazandırdığı; öğrencilerin sanal sınıfı verimli bulmadığı ancak eğitim için çağa uygun olduğundan kullanmak istedikleri, internet ve ses kesintisi yaşadıkları, ders esnasında arkadaşlarıyla sohbet ekranından yazışmak gibi başka şeylerle ilgilendiklerinden motivasyonlarının düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, Sınıf yönetimi, Sanal sınıf, Sanal sınıf yönetimi

ABSTRACT

Teachers' and Students' Views on Virtual Classroom Environments and Virtual Classroom Management

Şüle ASLAN

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Educational Science

Department of Computer Education and Instructional Technologies

2023, P: X+85

The management of virtual classrooms is of great importance to create an effective learning environment. The virtual classroom management in this center is at the forefront as it is different from the classroom management approach and practices in traditional face-to-face environments. This distribution aimed to determine the views of teachers and students on the increasingly widespread distance education applications of distance education, virtual classroom environments that have gained central importance, and virtual classroom management.

The mixed method, which combines these qualities and the quantitative dimension, was used. The quantitative values of 325 teachers working in secondary and high schools and the qualitative values of the research consist of 15 teachers and 17 students. "Virtual Classroom Management Competence Scale" was used for quantitative connections. The good information collected in the research was analyzed through the SPSS 22 program. Parametric measurements were used in data analysis. For the qualitative connection, the half-take interview formula was used. Qualitative content was analyzed using the content analysis technique. According to the research groups, the explanations regarding the virtual classroom management competencies do not show a variable according to the gender, virtual classroom experience, class variable, and the statistical view according to the education level and seniority variable shows the product as a target. The virtual classrooms of the teachers can only be used as the length of the face-to-face education, the technical data live, it saves time and gives the ability to use technological products, the students do not find it efficient in the virtual classroom, but they want to use it when they are suitable for the age for education, they experience internet and audio interruptions, you provide chat between lessons, etc. It has been reached the points where their motivation is low because they are interested in other things.

Key Words: Distance education, Classroom management, Virtual classroom, Virtual classroom management

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Sınırlılıklar.....	5
1.5 Tanımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Uzaktan Eğitim	7
2.2 Dünyada Uzaktan Eğitim.....	9
2.3 Türkiye’de Uzaktan Eğitim	12
2.4 Sanal Sınıflar	15
2.4.1 Sanal Sınıflar ve Yönetimi	18
2.4.2 Sanal Sınıf Yönetiminin Boyutları	19
2.4.3 Sanal Sınıflarda Öğretim Ortamı.....	19
2.4.4 Sanal Sınıflarda Davranış Yönetimi.....	20
2.4.5 Sanal Sınıflarda Etkileşim	22
2.4.6 Sanal Sınıflarda Motivasyon	24
2.4.7 Sanal Sınıflarda Teknoloji Yönetimi.....	25
2.4.8 Sanal Sınıflarda Zaman Yönetimi	26
2.4.9 Sanal Sınıf Yazılımları	28

2.5 İlgili Araştırmalar	32
2.5.1 Yurtiçi Yapılan Araştırmalar	32
2.5.2 Yurt dışı Yapılan Araştırmalar	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
3. YÖNTEM	39
3.1 Araştırma Modeli.....	39
3.2 Evren ve Örneklem	39
3.3 Veri Toplama Araçları.....	42
3.4 Verilerin Analizi	43
3.5 Geçerlik ve Güvenirlik	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	45
4. BULGULAR ve YORUM	45
4.1 Nicel Verilerden Elde Edilen Bulgular.....	45
4.1.1 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?	46
4.1.2 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri eğitim durumu değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?	46
4.1.3 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri sanal sınıf yönetimi deneyimine sahip olma değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?	48
4.1.4 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri görev yapılan eğitim kademesi değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?	49
4.1.5 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri mesleki kıdem değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?	50
4.2 Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular	52
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	62
5. TARTIŞMA ve SONUÇ, ÖNERİLER.....	62
5.1 Tartışma ve Sonuç	62
5.2 Öneriler	66
KAYNAKÇA.....	68
EKLER	78
İZİN BELGELERİ	81
ÖZ GEÇMİŞ	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	Araştırmanın Nitel Boyutunda Yer Alan Katılımcılara İlişkin Bilgiler.....	41
Tablo 2	Araştırmada Yer Alan Katılımcılara İlişkin Bilgiler	42
Tablo 3	Ölçeğin İç Tutarlık Katsayıları	43
Tablo 4	Normallik Varsayımı Analizi ve Güvenilirlik Analizi.....	45
Tablo 5	Cinsiyet Değişkeni T-Test Analizi Tablosu.....	46
Tablo 6	Eğitim Durumu Değişkeni T-Test Analizi Tablosu.....	47
Tablo 7	Sanal Sınıf Deneyimi Değişkeni Mann Whitney-U Analizi Tablosu.....	48
Tablo 8	Kademe Değişkeni T-Test Analizi Tablosu.....	49
Tablo 9	Mesleki Kıdem Değişkeni Tek Yönlü Anova Analizi.....	50
Tablo 10	Sanal Sınıfa Yönelik Görüşler	52
Tablo 11	Sanal Sınıf Ortamında Karşılaşılan Güçlükler.....	54
Tablo 12	Sanal Sınıf Ortamında Çalışırken Hoşlandığı Şeyler.....	55
Tablo 13	Sanal Sınıf Ortamının Katılımcıya Katkıları	57
Tablo 14	Sanal Sınıf Uygulamasına Ekleme İstedikleriniz	58
Tablo 15	Sanal Sınıfların Kazandırdığı Olumlu ve Olumsuz Alışkanlıklar	60

KISALTMALAR LİSTESİ

ANOVA	: Analysis Of Variance
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖFM	: Öğretici Filmler Merkezi
ÖYS	: Öğrenme Yönetim Sistemi
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences

EKLER LİSTESİ

Ek 1 Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği.....	78
Ek 2 Görüşme Formu	80
Ek 3 Etik Kurulu Kararı	81
Ek 4 Fırat Üniversitesi Ölçek Uygulama İzni Üst Yazısı	82
Ek 5 MEB Araştırma İzin Belgesi.....	83
Ek 6 Orijinallik Raporu	84

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, Türkiye’de ve dünyada artan eğitim ihtiyacı, ortaya çıkan pandemi, deprem vb. acil durum koşulları uzaktan eğitimin daha da önem kazanmasına yol açmıştır. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğretmenin ayrı ortamlarda bulunduğu, ortak bir uygulama üzerinden eş zamanlı ve eş zamansız olarak iletişime geçtikleri eğitim ve öğretim faaliyetlerinin tamamı olarak tanımlanabilir (Kıralı ve Alcı, 2016). Fırsat eşitliği, öğrenenin kendi öğrenme sorumluluğunun farkında olması gibi nedenler uzaktan eğitim uygulamalarının da gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Ayrıca günümüzde Covid 19 pandemisi gibi acil durum koşulları da uzaktan eğitim anlayış ve uygulamalarının çok geniş kitleler ile buluşmasına yol açmıştır.

Sürekli gelişim ve değişim içerisinde olan bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) bilgi toplumuna yeni olanaklar sunmaktadır (Yadigâr, 2010). Bilgi toplumuna bakıldığında, bilgiyi nerede, nasıl arayacağını bilen, ulaştığı bilgileri araştırıp sorgulayan ve nasıl değerlendirebileceğini bilen bireylerden oluştuğunu gözlemek mümkündür. Bilgi toplumunda bilginin geniş kitlelere ulaştırılması, e-öğrenme araçlarından faydalanılması, geleneksel ortama göre çevrim-içi ortamlarda öğreneni daha aktif bir konuma getirmiştir. Teknolojinin tüm bunların temelinde olduğunu yadsımak imkânsızdır. Eğitim sisteminin toplumsal yapı ile arasındaki bu karşılıklı etkileşim, okul ve sınıf yönetimlerinin de bu dönüşüm ve değişimden etkilenmesine yol açmıştır. Eğitim kurumlarının teknolojideki gelişmelerin sunduğu imkânlardan faydalanıp bireylerin tek tip olarak değil de çoklu zekâ kuramında olduğu gibi her bireyin hem baskın zekâ alanını hem de diğer zekâ alanlarını geliştirecek şekilde öğrenme ortamlarının da geliştirilmesini etkilemiştir.

Uzaktan eğitimle birlikte adı anılmaya başlanan bir diğer kavram da sanal sınıflardır. Geleneksel sınıf ortamlarından farklı olarak belirli sanal sınıf yazılımları kullanılıp uzaktan eğitim sistemiyle bütünleşik bir şekilde kullanım sunan sesli ve görüntülü olarak ortama katılabilme imkânı sağlayan sınıflar şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmazsoy, Özdiñç ve Kahraman, 2018; Can, 2020). Sanal sınıf uygulamaları maliyet açısından daha uygun olduğundan çok sayıda öğrenci kitlesine hitap edebilmektedir. Sanal sınıflar, öğretmenin dersleri öğrencileriyle sanal ortamda yüz yüze olacak şekilde ses ve görüntülerin de paylaşıldığı, ekran paylaşımının ve ders kaydının yapılabilirdiği, öğrenciler

tarafından tekrar izlenebildiği, hem öğretmen- öğrenci etkileşimi hem de öğrenci - öğrenci etkileşimi sunan sistemlerdir. Atıcı (2004), sosyal bilgi inşasına dayalı sanal öğrenme çevrelerinin öğrenci başarısına olan etkisi kapsamında geliştirilen sanal öğrenme çevresinin öğrenme üzerinde kolaylaştırıcı etkisi olduğunu ve bu bağlamda öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Zaman ve mekân sınırlandırmasını ortadan kaldırması hem öğrenene hem de öğretene sağladığı en büyük kolaylık olarak görülebilir. Sunduğu kolaylıkların yanında teknik aksaklıklar, internet bağlantı hızı ve zayıflığı, donanım eksiklikleri gibi zorlukların da yaşanması olasıdır.

Öğretmenler gerek geleneksel sınıf ortamında gerekse sanal sınıf ortamlarında eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi için sürecin planlanması, düzenlenmesi ve işleyişinden sorumludurlar. Her iki ortamda da öğrencilere ilk olarak rol model olmalıdırlar. Çünkü öğretmen davranışlarının öğrencinin öğrenme motivasyonu üzerinde, akademik ve sosyal gelişimi üzerinde de etkili olduğu söylenebilir. Sanal ortamlar daha etkili öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için geleneksel ortamlardan farklı olarak sınıf yönetimi konusunda kullanılacak yöntem, teknik ve ilkelerin neler olduğuna dair ve bunların nasıl uygulanacağına dair bilgilerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğrenenlerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olacak sanal pedagoji ilkelerinin kullanılması öğretmenler açısından sanal sınıf yönetiminde daha başarılı olabileceklerini göstermektedir.

1.1 Problem Durumu

20. yüzyıldan itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişim eğitim alanına da yansımış ve eğitimcileri yeni arayışlara sevk etmiştir. Bireylerin bu değişim ve gelişimlere ayak uydurabilmesi, öncelikle bu değişimlere açık olup kendilerini sürekli geliştirmelerini gerektirmektedir (Göksan, Uzundurukan ve Keskin, 2009). Bu değişimlerin başında internet teknolojilerinin uzaktan eğitime sunduğu yeni olanaklar gelmektedir. Ancak geleneksel eğitim içeriklerinin internet ortamına aktarılmasıyla öğrenmelerin doyumunun düşük olduğu görülmekte, bu da verimli bir öğrenme ortamı oluşması için gerekli strateji ve yöntemlerin sürece nasıl entegre edilmesi gerektiği sorusunu akıllara getirmektedir. Bu noktada sanal sınıf ortamları ve sanal sınıfların yönetimi üzerinde durulmaktadır (Ke, 2004). Başar (1999) sınıf yönetimini; öğrenci,

öğretmen, programlar gibi sistemlerin bir araya geldiği eğitim ve okul yönetiminin hiyerarşik bir alt kademesi olarak görmektedir. Sınıf yönetimi sadece bir disiplin aracı olarak görülmemeli, eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için öğrencilerin otokontrolünü sağlayabilmeleri, bu süreci anlayıp kendi içerisinde içselleştirmeleri, kısacası kendilerini gerçekleştirebilmelerini sağlayan bir araç olarak görülmelidir (Celep, 2008). Teknolojinin gelişimine bağlı olarak hayat koşulları da farklılaştığı için bunun sonucunda eğitim de farklı arayışlara yönelmiştir. Nüfus artışıyla birlikte çoğalan öğrenci sayısı bunun sonucu olarak da okul sayılarının artmasına ortam hazırlamıştır. Fakat öğrenci ve okul sayıları artışı paralellik göstermediği için her öğrenci eğitim olanağından eşit şekilde yararlanamamaktadır (Kaya, 2011). Bunlara çözüm olarak da uzaktan eğitim devreye girmektedir.

Son dönemlerde uzaktan eğitimin sanal ortamlarla etkili ve verimli bir biçimde entegrasyonu konusu önem kazanmakta ve bu bağlamda sanal sınıf yönetimi gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Sanal sınıfları geleneksel sınıf ortamından ayırtıran özellikler zaman ve mekân bağıllığından öğrenci ve öğretmeni kurtarmasıdır. Rutkowski (1999: s.74-77) sanal sınıf ortamlarının geleneksel sınıf ortamlarına üstünlük kurmaya başladığına dikkat çekmektedir. Bununla birlikte daha geniş kitlelere ulaşarak kurumların bu hizmeti verebilmeleri için uygulamaların geliştirilmesi, öğretimin psikolojik ve felsefi, toplumsal temelleri yeniden gözden geçirilip sorgulanmalıdır. (Tuncer ve Taşpınar, 2007, s.127). Sanal sınıflar üzerinde alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında sanal sınıf ortamlarının ne olduğu ve neden önemli olduğu yer almasına rağmen bu ortamların yönetimi, düzenlenmesi gibi noktalarda eksik kaldığı görülmüştür (Polat, 2016).

Bu araştırma, sanal sınıf yönetimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi ile sanal sınıf yönetimi boyutları çerçevesinde daha etkili bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturulmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmen ve öğrencilerin sanal sınıf ortamları ve sanal sınıf yönetimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin sanal sınıf yönetim yeterlikleri ne düzeydedir?

2. Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri: cinsiyet, eğitim durumu, sanal sınıf yönetimi deneyimine sahip olma, mesleki kıdem, görev yapılan eğitim kademesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi ve ortamlarına yönelik görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerin sanal sınıf yönetimi ve ortamlarına yönelik görüşleri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Geleneksel ortamlarda olduğu gibi sanal sınıf ortamında da etkileşim ve verimin üst düzeyde olabilmesi için yapılan araştırmalarda öğretmenlerin alışlagelmiş sınıf yönetimi durumlarından sıyrılarak öğreneni merkeze alacak şekilde ilkeler ve etkinlikler planlayıp uygulayabilmesi gerekliliğinin üzerinde durulmaktadır. Sınıf yönetimine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle geleneksel yani yüz yüze eğitim ortamlarının ele alındığı görülmektedir. Uzaktan eğitimin her geçen gün farklı boyutlara ulaşp, farklı şekillerde ele alınması çevrim içi öğrenme ortamlarının bir boyutu olan sanal sınıflara olan ilginin artmasını sağlamaktadır. Yapılandırılmış ders içerikleri kullanıcıların ihtiyacına göre ne kadar iyi bir içerik tasarlandığını ifade etmektedir (Lau ve Woods, 2008). Oluşturulan yeni öğrenme platformları için geleneksel öğretimden farklı olarak ders tasarımlarının ilgi çekici bir şekilde oluşturulması öğrenme sürecini de zengin kılmaktadır. Sanal sınıflar da yüz yüze eğitimde fiziksel düzen, zaman ve mekândan dolayı meydana gelebilecek kısıtlamalara alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşılık çevrim içi ortamlarda öğrenenlerin sınıf deneyimlerinden uzak kalmaları da uzaktan eğitime getirilen eleştirilerden biridir (Polat, 2016).

Bu çalışma, sanal sınıf ortamlarında öğretmen ve öğrenciler açısından sınıf yönetiminin verimlilik ve etkililiğini belirleme açısından önem arz etmektedir.

Alanyazında yapılan çalışmalar sanal sınıf ortamlarının giderek yaygınlaşacağına ve uzaktan eğitimdeki yönelimlerin bu alan üzerinde olacağına dair ipuçları vermektedir. Sanal sınıfların yönetiminde teknik becerilerin yanı sıra, içerik, strateji, yöntem ve teknik noktasında eğitim bilimleri de önemli bir rol oynamaktadır (Kaya,2011). Küresel gelişmelerin etkilediği Türk Eğitim Sistemi de sanal sınıf uygulamaları ile ilgili yapılacak yatırımların ve sanal sınıf yönetimi ile ilgili yapılacak çalışmaların önemli bir rol oynayacağını düşünmektedir. Günümüzde karşı karşıya kalınan Covid-19 pandemi süreci sanal sınıf ortamlarının ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir (Can ve

Nikolayidibis, 2022). Bütün dünya ile birlikte ülkemizde de bütün eğitim kademelerinde zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Dolayısıyla senkron ve asenkron olarak yürütülen sanal sınıf ortamlarında verimliliği sağlayabilmek için yapılan çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenenlerin sanal sınıf ortamlarını kullanabilmeleri için ön yargılarının olmaması ve olumlu tutuma sahip olmaları, aynı zamanda sistemsel sorunların da çözüme kavuşturulması gerekmektedir (Özkaynak, 2022). Araştırma uzaktan eğitimin getirdiği imkânlarla ayak uydurma, sanal sınıfları en iyi şekilde kullanabilme, öğrenenlerin kendini daha iyi ifade edebilmesine ve öğrenenlerin görüşlerine göre bu tür ortamların yeniden düzenlenip iyileştirme yapılırken bu görüşlerin de göz önüne alınarak yapılması öngörülmektedir.

1.4 Sınırlılıklar

Bu araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar dönemi, ortaokul ve lise kademesinde öğrenim gören öğrenciler ve ortaokul, lise kademesinde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır. Ayrıca araştırmanın amaçları kapsamında toplanacak veriler, en az bir eğitim-öğretim döneminde sanal sınıflarda ders yürütme konusunda deneyimi olan ve olmayan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Uzaktan Eğitim: Birbirinden bağımsız ortamlarda bulunan öğretmen ve öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenme sürecinin yönlendirildiği, öğrenmenin bireyselleştirilmeye çalışıldığı eğitim modelidir (Akçay, 2014).

Sanal Sınıf: Farklı ortamlarda bulunan bireylerin çevrim içi ortamlarda senkron olarak bir araya geldikleri, görsel, işitsel ve doküman olarak da karşılıklı etkileşim sağlayabildikleri öğrenme ortamlarıdır (Akçay, 2014; Bulutlu, 2018).

Sanal Sınıf Yönetimi: Sanal ortamdaki öğrenme verimliliğinin üst düzeyde sağlanabilmesiyle birlikte etkili öğrenmenin oluşabilmesi için sanal sınıf düzeninin, süreçlerin sağlanması olarak tanımlanabilmektedir (Can, 2020).

İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim: Temelinde internetin kullanıldığı öğrenen ve öğretmenin farklı zaman ve mekânlarda gerçekleştirdikleri birçok uzaktan eğitim modelini içinde barındıran bir yaklaşımdır (Polat, 2016).

Web Tabanlı Uzaktan Eğitim: Öğrenme sürecinin desteklendiği öğrenciyi öğrenmeye sevk eden öğrenmeleri anlamlı hale getirmek amacıyla web üzerinde bulunan çoklu ortam kaynaklarını kullanan öğretim programı olarak tanımlanabilmektedir.

E-Öğrenme:“e” harfi gerçek yaşamda yapılan işlerin internet ortamlarında yapılabildiğini ifade etmektedir. Web tabanlı öğrenme, bilgisayar tabanlı öğrenme ile birlikte sanal sınıf uygulamalarını da kapsayan zamandan ve mekândan bağımsız olarak ele alınan süreçler olarak tanımlanabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Uzaktan Eğitim

Geçmişten günümüze yaşanan dönemin şartları ve teknolojik imkânları da göz önüne alınarak uzaktan eğitimle ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde tanımların ortak noktalarından uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencinin birbirinden bağımsız ortamlarda senkron ve asenkron olarak gerçekleştirdikleri iletişim ve etkileşimin olduğu, teknoloji tabanlı eğitim olduğu söylenebilmektedir. İletişim teknolojilerinin de uzaktan eğitimde bir diğer ortak nokta olduğu söylenebilir. Dünya çapında 1700’lü yıllarda yapılan ilk uygulamasına bakıldığında posta yolu ile uzaktan eğitim yapılmıştır. Günümüze kadar gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde daha nitelikli bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yüksek boyutlu veri taşıyan harici ve taşınır depolama birimleri, bilgisayarlar zamanla kitapların, geleneksel eğitim mekânlarının yerini almaya başlamıştır (Shachar ve Neumann, 2003). Uzaktan eğitim günümüze bir anda değil belli süreçlerden geçerek gelmiştir. Başlangıç olarak, dönüt ve düzeltmenin tamamen basılı materyaller üzerinden gerçekleştiği posta yoluyla yapılan uzaktan eğitimin ilk aşamalarından olan mektupla öğretimdir. İkinci aşamada basılı materyallere ek olarak radyo ve televizyon aracılığıyla devam ettirilmeye çalışılmıştır. CDRom’lar o dönemin gözdesi olarak öğretim etkinliklerinin gerçekleşmesinde önemli rol oynamıştır. Son aşama olarak bilgi ve iletişim teknolojileri, çoklu ortam materyalleriyle uzaktan eğitim zirve denilebilecek yol katetmiştir. Uzaktan eğitimin temel hedefi kullanılan materyal, teknoloji ne olursa olsun uzaktaki insanlara ulaşarak eğitim ve öğretimin devamlılığını ve fırsat eşitliğini sağlamaktır. Uzaktan eğitimin içinde barındırdığı sanal sınıf uygulamaları eğitimde planlanmış amaçlara ulaşabilmek için belirlenmiş bir plan ve yönetim gerektirmektedir.

Eğitim ortamı her birey için zaman ve mekân kısıtlaması olmadan erişilebilir olmalıdır. Bireyin öğrenme sürecinin merkezinde aktif olacak biçimde sürece katılımı sağlanmalı, çift yönlü etkileşim imkânı sağlayacak şekilde etkinlikler yine bireyin ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Bu ve benzeri düşünceler temelinde uzaktan eğitimin gelişim sürecinde farklı kişiler tarafından çeşitli kuram ve modeller ortaya atılmıştır. Keegan (1986), bu kuramları 3 başlık altında ele almaktadır. Bunlar;

etkileşim ve iletişim kuramı, bağımsız öğrenme kuramı, öğretimin endüstriyelmesi kuramıdır.

Bağımsız öğrenme kuramı, öğretimin zaman ve mekân olarak öğretmen ve öğrenenden bağımsız olduğunu vurgulamış fakat bunlar arasında oluşabilecek iletişimi sağlayacak araç gereçleri dikkate almaması yönünden eleştirilmiştir. Öğretimin endüstriyelmesi kuramı, uzaktan eğitimin içinde barındırdığı öğrenme ve öğretme kavramlarını sanayileşme yönüyle ele almıştır. Etkileşim ve iletişim kuramı ise uzaktan eğitimi öğretici niteliği taşıyan bir iletişim şekli olarak nitelemektedir. Bununla birlikte yetişkin eğitimi kuramı da uzaktan eğitim kuramları içerisinde yer almakla birlikte bu kuramın en temel bileşeni yetişkin öğrenenlerin deneyimleri olduğunu belirtmektedir (Knowles, 1978).

Eğitimin gelişmesiyle birlikte uzaktan eğitim, teknolojinin imkânlarından da yararlanarak bünyesine yeni özellikler kazandırmıştır (Özer, Gür ve Küçükcan, 2010):

- Öğreten ve öğrenenler farklı ortamlardadır.
- Öğrenene çok çeşitli imkânlar sunmakta ve seçim yapma şansı verilmektedir.
- Geleneksel eğitimde aktif olmayan öğrenciler için alternatiftir.
- Diğer eğitim sistemleriyle karşılaştırıldığında maliyetinin daha düşük olduğu görülmektedir.
- Farklı öğrenme stilleri olan öğrenenler için esnek ve işlevsel bir ortam sunmaktadır.

Bunların dışında uzaktan eğitim uygulamaları:

- Kitle iletişim araçlarının kullanılmasında tutarlılık sağlanması,
- Ortamın hem bireysel hem de iş-birlikli grup çalışmalarına elverişli hale getirilebilmesi için özgün düzenleme yapılabilmesi,
- Coğrafi kısıtlamaları ortadan kaldırması,
- Öğrencilerin başladıkları çalışmaları devam ettirmesi,
- İstenilen saatte çalışmalarına bağlı olarak geleneksel sınıf ortamında karşılaştıkları kısıtlamaları ortadan kaldırarak öğrenmelerini gerçekleştirmelerini sağlamaktadır (Kırali ve Alıcı, 2016).

Uzaktan eğitimin olumlu yanlarına bakıldığında;

- Öğrencilerin sosyal ortamlarda farklı kültürlerle etkileşimi,
- Sanal ortamlarda kendini daha iyi ifade edebilme,

- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının eğitimde kalite ve verimliliği artırması,
- Derslerin kaydedilerek tekrar izlenme olanağı sunması,
- Öğrenenlerin kendi öğrenme hızında anında geri bildirimlerle pekiştirilmesi,
- İçerik oluşturabilmede görsel materyallerin ön plana çıkması,
- İçeriğe kolay ulaşım sağlanabilmesi,
- Sonuç değil süreç odaklı bir değerlendirme yapabilme imkânı vermesi gibi özellikleri bulunmaktadır (Kırık, 2016).

Uzaktan eğitimin olumsuz yanları ise;

- Uygulama gerektiren dersler için yeterli olamama,
- Öğretmenin teknoloji kullanım seviyesinin yeterli düzeyde olmaması sonucu sınıf hâkimiyetinin güç olması,
- İletişim teknolojilerine bağlı kalınması,
- Öğrenmeleri bireyin kendi başına yapmak zorunda olması,
- Her bireyin öz düzenleme becerisinin gelişmemiş olması,
- Her öğrenen ve öğretmenin teknolojik donanım ihtiyaçlarının tam ve eksiksiz olmaması,
- Kurum açısından ise daha yoğun bir iletişim süreci için gerekli altyapının kurulması,
- Uzaktan eğitim sistemlerinde kullanılan teknolojilerin pahalı olması gibi durumlar sayılabilir (Apaydın, 2011; Kırık,2016).

2.2 Dünyada Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin gelişim sürecine bakıldığında her bir dönemin kendisinden sonraki döneme de kaynaklık edecek şekilde ilerlediği görülmektedir. Yani dönemlerin birbirinden net bir çizgiyle ayrılması mümkün değildir. Neden uzaktan eğitim? Sorusuna iki şekilde yanıt verilebilir: Birincisi; tüm dünyayı etkisi altına alan sanayileşme ile birlikte gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime yansımalarının da olumlu olabilmesi adına bu süreçte ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanabilmesi için sürekli yenilenme ve gelişme olması gerekmektedir (Akçay, 2014). Günümüz dünyasında geleneksel sınıf yöntemlerinin artık yeterli olmadığı, gelen yeni kuşak için farklı yöntem

ve tekniklerin olması ve kullanılmasını da gerekli kılmaktadır. Öğrenciler de tek yönlü iletişim yerine artık daha fazla etkileşim ve çoklu ortamla desteklenmiş öğrenme ortamlarını tercih etmektedirler.

İkinci olarak ise; var olan eğitim sisteminde fırsat eşitliğinin oluşmadığı ve bu gerekçeyle her birey için eğitimi olanaklı hale getirmektir.

Dünyada ilk uzaktan eğitim çalışmaları 1700’lü yılların başlarına denk gelmektedir. ABD’nin Boston eyaletinde stenografi dersleri veren öğretmenin gazeteye ilan vermesiyle başlamaktadır. 1840’lı yıllarda stenografi eğitmeni olan Isaac Pitman mektupla doküman göndererek uzaktan eğitimle steno eğitimi vermeye başladı. Pitman bu yaptığıyla ilk modern eğitimci olarak bilinir (Arslan, 2013). Bu alanda oldukça önemsenen Pitman öğrenme isteği olan herkesin eğitim hakkının olduğuna inanmıştır. Pitman’ın eğitime yaptığı katkılar ve sahip olduğu düşünceleri nedeniyle İngiltere Kraliçesi tarafından “Sir” unvanı verilmiştir (Weber, 2007; akt. Arslan,2013).

Pitman’ın uzaktan eğitim alanında yapmış olduğu ilklerden sonra 1856 yılında iki arkadaş mektuplaşma eğitimini yabancı dil eğitimi alanında okullaştırma çalışması yapmaya karar vermişlerdir (Bower ve Hardy, 2004).

20. yüzyılın başlarında mektup yoluyla eğitim verme yöntemi İngiltere ve Amerika’da artarak yaygınlaşmaya başlamıştır.

ABD’deki uzaktan eğitim sürecinin, Amerika Mektuplaşma Çalışmasının temelini atan kişi olarak öne çıkan Anna Eliot Ticknor tarafından 1873’te kurulan Evde Çalışmayı Destekleme Derneğine kadar uzandığı kabul görmektedir. Bu dernek eğitim verdiği süre boyunca çoğunluğunu kadınların oluşturduğu 10.000’den fazla öğrenciyi bünyesine katmış ve süreçte öğrencilerle aylık mektuplaşmalar yapıp, testlerle değerlendirilmişlerdir (Simonson vd., 2014).

Uzaktan eğitim çalışmaları 1874 yılında lisans ve yüksek lisans alanlarında Illionis Wesleyan Üniversitesinde başlamış olup 36 yıl kadar uzun bir zaman uygulanarak 1910 yılında sona erdirilmiştir. Mektuplaşma ile eğitime katkı sağlayanlardan biri de Chicago Üniversitesi kurucusu William Rainey Harper’dır. Bulunduğu üniversitede mektuplaşma ile ilgili kursları geliştirmesi ile demokratik bir eğitim ortamı yaratmayı düşünmüştür (Weber, 2007). Harper kendinden önceki eğitimciler olan Pitman ve Ticknor’a benzer şekilde toplumdaki her bireyin eğitim alma hakkının bulunduğu düşüncesini destekleyen çağdaşlardandır.

1891’de Thomas J. Foster Pensilvanya’da bir gazetede, yayınlamış olduğu broşürle madencilik yöntemleri ve maden ocaklarında meydana gelebilecek kazalara karşı alınması gereken tedbirlerin neler olabileceğini öğretmeye başlamıştır. Thomas’ın çabalarıyla birlikte Pensilvanya Scranton’da Uluslararası Mektuplaşma Okulu / International Correspondence School açılmıştır (Holmberg, 2005). Bu okul zamanla Amerika ve Avustralya’da da yaygınlaşarak oradaki öğrencileri de bünyesine katmıştır. Günümüzde de Doğrudan Eğitim adı ile bilinen bu bünyesinde barındırdığı uzaktan eğitim programlarıyla hâlâ eğitim vermeye devam etmektedir (Bower ve Hardy, 2004).

1892’de Wisconsin Üniversitesi’nin kataloğunda yer alan uzaktan eğitim terimi üniversitenin yöneticisi William Light tarafından yazılan bir yazıda kullanılarak literatüre kazandırılmıştır. Daha sonra uzaktan eğitim kavramı, Alman eğitimci Otto Peters tarafından 1960 ve 1970’li yıllarda Almanya’da tanıtılıp Fransa’da ise kurumlara bu isim verilmeye başlanmıştır (Akyürek, 2020).

1898’de İsveç’te Hans Hermod kendi adıyla anılan uzaktan eğitimin uygulandığı ve dil eğitimi verilen bir lise kurmuştur.

1900’lü yılların başlarında uzaktan eğitim; radyo, ses kayıt cihazı, televizyon gibi teknolojiye yaşanan gelişmelerle öğrenmeyi kolaylaştırmıştır. Mektupla öğretimde yaşanan sorunlar (gecikme, postanın kaybolması, maliyet) yeni bir şeyin icadını da gerekli kılmıştır. Radyo ve televizyonun eğitime kazandırılmasıyla birlikte bu sorunlar ortadan kalkmış, bu minvalde eğitim veren kurumların sayısı da artmaya başlamıştır (Akçay, 2014). Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte eğitimde radyo da yetersiz kalmış olup üniversiteleri eğitim alanında yeni bir arayışa yönlendirmiştir. Televizyonun icadıyla birlikte uzaktan eğitim yapan kurumlar televizyonla uzaktan eğitime başlamışlardır. 1930’lu yıllarda ABD IOWA Üniversitesi sağlık alanında uzaktan eğitimle televizyon yayınlarına başlamıştır.

1940’ta savaş yıllarında Fransa’da öğrencilerin eğitimi yine uzaktan devam etmiştir. 1960’lı yıllarda İlk kez açık öğretim veren üniversite İngiltere’de British Open University açılmıştır. 1950’li yıllardan sonra uzaktan eğitimde televizyon teknolojisi de yetersiz kalmaya başlamış ve devamlılık gösterememiştir.

1980’lerden sonra uzaktan eğitime yeni bir yön verecek internet yaygınlaşmaya başlamıştır. Ders içeriklerinin hazırlanması, sunulmasının internet aracılığıyla yapılıyor olması büyük kolaylık sağlamıştır. Phoneix Üniversitesi gibi eğitimlerini sadece internet

aracılığıyla verebilen kurumlar olduğu gibi, farklı uzaktan eğitim programları ile de kayıtlı öğrencileri bulunan üniversiteler de bulunmaktadır.

Bazı ülkelerin uzaktan eğitim uygulamalarına başlangıç tarihleri şu şekildedir; İngiltere 1840 Pitman Mektupla Steno, Avustralya 1910 Qucensland Üniversitesi, Polonya 1966, İsveç 1898 Hans Hermod Lisesi, Yeni Zelanda 1922 Mektupla Öğretim Okulu, Türkiye 1956 Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku, Almanya 1884 Rustinches Uzaktan İlköğretim Okulu, ABD 1874 İllionis Wesleyan Üniversitesi (Akçay, 2014).

Dünyada uzaktan eğitim sürecine bakıldığında bireysel olarak başlamış sonrasında ise kurumsallaşarak, mektupla öğretim biçiminden teknolojinin gelişmesiyle birlikte yerini radyo ve televizyona bırakarak daha geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemiştir. Uzaktan eğitim sürecinin bu denli gelişme göstermesinde insanların bu eğitim türüne ne kadar önem verip ilgi gösterdiği ve toplumda var olan eğitim ihtiyacını giderebildiği için ilerleyerek günümüzde de internet üzerinden hâlâ devam etmektedir.

2.3 Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Diğer batı ve Avrupa ülkelerine kıyasla Türkiye’de geç uygulanmaya başlanmasının sebeplerinin uzaktan eğitim uygulamalarında yaşanan siyasi ve ekonomik engeller olduğu söylenmektedir. Türkiye’de ancak ülkemize gelen yabancı uzmanların da görüşleri ile birlikte cumhuriyetin ilanından sonraki dönemlerde başlamıştır. Bu süreci dört dönemde incelemek mümkündür. Birinci dönem (1923-1955); 1927 yılında eğitim ile ilgili sorunların görüşüldüğü bir toplantıda dile getirilmiş ve uzaktan eğitim yolu ile okuryazar oranının artırılması hedeflenmiştir. Bu dönemde uzaktan eğitim sadece kavramlardan ibaret olup uygulama aşamasına geçilememiştir. Bunun sebebi toplumun okuryazar olmayan kesimine mektupla okuma yazma öğretilmesinin hedeflenmesi ve bu uygulamanın hayata geçirilememiş olmasıdır. 1928 yılında harf inkılabıyla Latin Alfabesinin kabulünden itibaren okuma yazma oranının artırılması yönünde ciddi çalışmalar yapılmıştır. 1950’li yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitime daha fazla bütçe ayırıp bu konuda yabancı dil eğitimini teşvik edici çalışmalar yapmıştır (Kırık, 2014). 1951 yılında uzaktan eğitimin sadece sözde kalmaması amacıyla Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM) kurularak teknolojinin eğitime entegre edilebilmesini sağlayan önemli bir adım atılmıştır. 1952 yılında daha çok kırsal kesimin de uzaktan eğitimden

faydalanabilmesi amacıyla MEB tarafından Radyo ile Eğitim Merkezi kurulmuştur (Bozkurt, 2017). 1953 yılında Millî Eğitim Bakanlığının kararıyla özel sektör tarafından uygulamaya geçirilen yabancı dil eğitimi verecek olan FONO uzaktan eğitimi uygulamaya koymuştur. Türkiye’de uzaktan eğitimle dil eğitiminin öncü isimlerinden olan İngiliz Filolojisi bölümünde öğrenci olan Şükrü Meriç mektupla uzaktan eğitimi Türkiye’ye getiren ilk kişi olmuştur. İlerleyen yıllarda FONO’nun Avrupa Açıköğretim Birliğine üye olması uzaktan eğitimin uluslararası akademik çalışmalar yapması yönünde de önemli bir adım olarak görülmektedir (Bozkurt, 2017).

İkinci dönem (1956-1975), uzaktan eğitimin ilk defa uygulama ile hayata geçirildiği dönemdir. 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Uzaktan eğitim uygulaması sayesinde banka çalışanları mektupla öğrenim görmüşlerdir (Kaya, 2002). 1957 yılında Millî Eğitim Şurası’nda yaygın eğitim konusu ayrıntılı şekilde konuşulup, tartışılarak amaç, ilke ve yöntemleri üzerinde durulmuş bu tarihe kadar yapılan toplantılarda yaygın eğitimin uygulanabilirliği üzerinde durularak düşünsel bir temel oluşturulmaya çalışılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı mektupla öğretim için girişimlerde bulunarak 1961’de ise “Mektupla Öğretim Merkezi” ni kurmuştur. Çeşitli sebeplerden dolayı eğitimine okulda devam edemeyen çocuklar için ve kendini geliştirmek isteyen yetişkinler için mektup yoluyla eğitim verilmeye başlanmıştır. 1966 yılında MEB, uzaktan eğitimin her öğretim kademesinde yaygınlaştırılması amacıyla Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğünü kurmuştur (Kaya, 2002). 1974-1975 yılına kadar açılan uzaktan eğitim kurumları farklı isimlerle varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 1975 yılında bakanlık onayı ile Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) kurularak Mektupla Öğretim Merkezi’yle bir çatı altına getirilmiştir. Bu yapının kuruluş amacı çeşitli sebeplerle yükseköğrenimden uzak kalan kişilere çeşitli alanlarda eğitim imkânı sağlamaktır (Kaya, 2002).

Üçüncü dönem (1976-1995), yükseköğretim kurumlarında artan öğrenci sayısı ile uzaktan eğitim kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu nedenle Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi açılmıştır. Böylece uzaktan eğitim veren ilk fakülte unvanını kazanmıştır. 1992 yılında da Açık Öğretim Lisesi kurularak lise düzeyinde de uygulanmaya başlanarak daha geniş gruplara hitap etmesi sağlanmıştır. Bu sayede yer ve zaman bağımlılığı olmadan bireylere eğitimlerini sürdürme imkânı vermiştir (Özmen, 2012). 1982 ile 1993 yılları arasında uzaktan eğitim kendini zirveye taşımaya devam

etmektedir. Bunun en önemli nedeni ise 1980’lerde yükseköğrenime girmek isteyen öğrenci sayısı 420 bin iken bu sayının sadece 54 bininin giriş yaptığı görülmektedir. 1993 yılına kadar uzaktan eğitimle eğitim veren ön lisans ve lisans bölüm sayıları da artmıştır. 1991 yılında Fırat Üniversitesi ilk uzaktan eğitim uygulamasını e-posta kanalıyla yapmıştır. E-postayı yüksek lisans eğitiminde kullanarak öğrencilerin bu eğitim süreçlerini tamamlamalarını sağlamıştır. Fırat Üniversitesi aynı zamanda bilgisayar kurslarını televizyon altyapısını kullanarak vermiştir ve süreci başarıyla tamamlayan öğrencilere sertifika verilmiştir (Aslantaş, 2014; akt. Bozkurt, 2017). Dördüncü dönem (1996-....), uzaktan eğitim uygulamaları yükseköğretim kurumlarının birçoğu tarafından sertifika programlarıyla birden fazla öğretim kademesinde bilgisayar destekli eğitim, radyo televizyon programları kullanılarak yürütülmektedir. Bilkent Üniversitesi de uzaktan eğitim merkezi kurarak eğitim faaliyetlerini video konferansları ile gerçekleştirmiştir. Bu sayede yurt dışındaki üniversiteler ile de video konferanslar düzenlenmiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi gibi birçok üniversite de dersleri uzaktan eğitim faaliyetleriyle yürütmüşlerdir. 2000’li yıllarda uzaktan eğitime olan ilginin artmasıyla birlikte üniversiteler bir araya gelerek uzaktan eğitimin planlanması ve daha da yaygınlaştırılması amacıyla Enformatik Millî Komitesi Yönetmeliğini yayımlamıştır (Özmen, 2012).

Ülkemizde uzaktan eğitim fikir olarak cumhuriyetin ilanından sonra ortaya çıkmış olmasına rağmen fiili olarak uygulamaya 1950’li yıllardan sonra uygulanmaya başlanabilmektedir. Mektupla öğretimle başlayan bu süreç Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi ve TRT altyapısıyla birlikte radyo ve televizyon kanalları vasıtasıyla devam ettirilmiştir. Günümüzde uzaktan eğitimle ilgili uygulamalar kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör tarafından kullanılmakta olup, eğitim, öğretimin birçok kademesinde daha çok yükseköğretim kurumlarında kullanılarak süreç sertifika ve belgelerle sonlandırılmaktadır. Öğrenciler internet ortamında e-içerik, deneme, kitap, ders videoları gibi birçok kaynağa erişim imkânı bulmaktadır. MEB tarafından Eğitim Bilişim Ağı (EBA) oluşturularak daha öncesinde kullanıldığı gibi 2020 yılında ülkemizde meydana gelen pandemi süresince daha aktif bir şekilde öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılmıştır.

2.4 Sanal Sınıflar

Uzaktan eğitim ile geleneksel eğitim arasındaki farkları, uzaklıkları kapatabilmek adına yeni terim ve kavramlar ortaya atılmıştır. Sanal sınıf kavramı bu doğrultuda önem arz etmektedir. Sanal kavramı gerçeğe benzetilen olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2011). Gelişen internet teknolojileriyle birlikte sanal kavramı henüz pek de alışlagelmiş bir kavram olmadığından sanal ortamlarda işlenen suçlar yok sayılmıştır. Bu tür ortamların gelişmesi ve yayılmasıyla bu tür ortamların gerçekliği tartışılmaya başlanmış ve sanal gerçeklik kavramı ortaya çıkmıştır. Ortaya atılan tanımlamalar, tartışmalar sonucu aslında tamamen gerçeği yansıtan ortamlar olduğu düşüncesi de kuvvetli bir ihtimal haline gelmiştir.

Bakıldığında sanal sınıflar ve örgün sınıflar birbirinden tamamen bağımsız olmadığı gibi, bir programa ve plana bağlı olunması, öğrenci ve yöneticilerin olması yönünden benzer imkânlarla da sahiptir (Von Horn, 1997). Fiziki olarak kapı, duvar, pencerelerin olmaması, engelli bireylerin kolaylıkla yararlanıyor olabilmesi, zaman ve mekân bağımlılığının olmaması, öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olup, öğrenme ve çalışma otokontrolünü sağlaması gibi birçok özellik yönünden de örgün sınıflardan ayrıldığı söylenebilir.

Eğitim açısından bakıldığında sanal sınıfların uzaktan eğitime farklı bir boyut kazandırdığı görülmektedir. Sanal gerçeklik kavramının eğitim ortamlarındaki karşılığının sanal sınıflar olduğu söylenebilir. Sanal kelimesinin anlamından hareketle sanal sınıflar için de geleneksel sınıflardaki öğrenme ortamının benzerini sunan ortamlar olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2011). Bu ortamlarda kullanılan teknolojiler sayesinde öğrenenlere çoklu ortam sağlanabilmektedir. Bu da farklı zekâ türlerine sahip öğrenenler için öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilir nitelikte olmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin sanal sınıflarda öğrenme motivasyonlarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Sanal sınıf uygulamasında ekran paylaşabilme özelliği sayesinde öğrenciler için konuya ait ders materyalini anlık olarak takip edebilmeleri en önemli özelliklerinden biridir (Çınar vd., 2011). Böylece öğrenen ve öğretenler materyallerle ve birbirleriyle yüz yüze ortamlarda sağladıkları etkileşimi sanal sınıf ortamında da gerçekleştirebilirler. Öğrenenler internet erişiminin olduğu her yerden sanal sınıf ortamına katılım

sağlayabilirler. Ekran paylaşımı, anket, değerlendirme araçları vb. bileşenlerin uygulanmasına olanak sağlayanlar da sanal sınıf yazılımlarıdır.

Bu yazılımlar açık kaynak kodlu olarak kullanılabileceği gibi lisanslı olarak da elde edilebilir. En bilinenleri Adobe Connect, Perculus, Openmeetings, Blackboard gibi yazılımlardır. Sanal sınıf yazılımlarının sunduğu işlevler sayesinde ders kayıt altına alınabilmekte, derse katılamayan öğrenciler daha sonra kaydı izleyebilmektedirler. Tüm bu sayılanların yapılabilmesi teknolojik altyapının iyi olmasından geçmektedir. Sanal sınıflarda ders esnasında ses ve görüntü kalitesinin en iyi şekilde hizmet verebilmesi için gerekli teknolojik donanımın yerine getirilmesi şarttır (Polat, 2016).

Stewart (2011), tarafından yapılan çalışmada sanal sınıflarda öğretmenlerin sahip olmaları gereken özellikleri araştırılmış ve sanal sınıf ortamında bulunan öğrencilerin başarılı olabilmek için daha gayretli oldukları görülmüştür. Buna sebep olarak da öğretmenlerin öğrenciye ayırdıkları zamanlarının daha çok olduğu açıklanmıştır.

Sanal sınıflarda etkileşimi ve verimi sağlayabilmek için belli başlı özellikler bulunmaktadır. Bunlar; chat, ekran paylaşımı, görüntü paylaşımı, soru sorma gibi bileşenlerdir (Schullo vd., 2007; Can, 2020). Bunlarla birlikte sanal sınıfların breakout room özelliği de önem arz etmektedir. Web tabanlı öğrenme ortamlarında sıklıkla kullanılması gereken öğrenme yöntemi olan iş birlikli öğrenme yönteminin kullanıldığı, öğrencilerin küçük gruplar halinde eş zamanlı ve eş zamansız olarak birlikte çalışabildikleri odalardır (Saltz ve Heckman, 2020). Genel olarak ara odalarının kullanımı, Moore (1993) belirttiği öğrenme için değerli bir kaynak olan öğrenen-öğrenen etkileşimini teşvik eder. Chandler (2016), ara odalarının uzaktan eğitim öğrencilerine eşler arası iletişim fırsatı sağladığını ve bunun güven ve etkileşim oluşturmada paha biçilemez olabileceğini belirtmiştir. Ara odaları aktif öğrenmenin etkililiğinin, konunun derinlemesine araştırılmasında olduğu kadar katılımın artırılmasında da etkilidir. Eğitimciler ara odaların kullanımına ilişkin deneyimsel bir yapı sağlamak için kaçış odası ve oyunlaştırmanın dahil edilmesini araştırmaya başladılar. Bu odaların iki faydası olduğunu dile getiriyorlar: öğrenciler için daha yüksek katılım düzeyi ve problem çözme odaklı düşüncelerini sağlamaktadır (Kathy, 2016).

Ses ve Görüntü Paylaşımı: Öğretmenin kendi sesi ve görüntüsüyle birlikte o anki ders oturumunda bulunan öğrencilerin de ses ve görüntüsüne onay vermesi halinde öğrencilerin de sürece aktif katılmaları, öğretmen ve öğrencinin karşılıklı olarak

birbirlerini görüp duymaları derse işlerlik kazandırmada etkili ve önemli bir yere sahiptir. Ses ve görüntü paylaşımı sayesinde öğrenciler derse karşı daha ilgili olabilmekte, bununla birlikte sanal sınıf ortamında öğrencinin de daha aktif olabilmesini sağlamaktadır.

Ekran Paylaşımı: Öğretmen kendi masaüstü ekranını öğrencileriyle paylaşabileceği gibi aynı zamanda bu ekran üzerinde doc, pdf, ppt vb. çeşitli dokümanlar da paylaşabilir. Bu materyaller üzerinde yazma, silme gibi işlemler de gerçekleştirilebilir. Yapılan tüm bu işlemler o an sanal sınıf ortamında bulunan tüm öğrenciler tarafından görülebilir. Öğretmen yetki verdiği takdirde öğrenciler de paylaşılan ekran üzerinden çizim, silme gibi işlemleri gerçekleştirebilir. Derste bulunan öğrenci kendi ekranını paylaşıp veya bir dosya paylaşmak istiyorsa yönetici konumunda bulunan öğretmenin bu yetkiyi verip onaylaması, izin vermesi gerekmektedir.

Katılımcı Listesi ve Sohbet: Öğretmen ve öğrenciler sanal sınıf ortamında derse girdiklerinde çevrim içi olarak katılım sağladıkları sürece panelde isimleri ile birlikte görünürler. İnternet kesintisi olduğu takdirde sistemden çıkmış oldukları için katılımcı listesinden de isimleri silinmiş olur. Listede isimleri görünen kişiler herkesin görebileceği şekilde ders ile ilgili düşüncelerini belirten mesajlar gönderebileceği gibi birbirlerine bireysel olarak da yine bu alan üzerinden yazabilmektedirler.

Notlar ve Sanal Sınıfı Kaydetmek: Notlar kısmında öğretmenin dersle ilgili duyuru, sınavla ilgili bilgilendirmenin yazıldığı ve yine derste bulunan tüm öğrenciler tarafından görüldüğü alandır. Sanal sınıf ortamında yapılan ders oturumu kayıt altına alınmak isteniyorsa toplantıyı kaydet seçeneğiyle öğrencinin kolay ulaşabileceği bir isimle kaydedilir. Bu sayede derse katılım sağlayamayan öğrenciler de daha sonra bu kayıt üzerinden dersi izleme fırsatını elde edebileceklerdir. Ders esnasında internet probleminden dolayı ders ile bağlantısı kopan öğrenciler de bu kayıt sayesinde eksik kaldığı noktaları tekrar izleyebilmektedirler.

Yukarıda sayılanların eksiksiz bir şekilde yapılabilmesi için iyi bir teknolojik alt yapının olması gerekmektedir. Teknolojik alt yapıyla birlikte sanal sınıf yazılımının bu söylenenleri karşılayabilecek yapıda olması, hızlı ve kesintisiz bir internet alt yapısı gerekmektedir. Bu eksiklikler giderildiği ve tamamlandığı takdirde sanal sınıf ortamında hem öğretmen hem de öğrenci açısından daha etkileşimli ve daha verimli bir ortam olacağı tartışılmazdır.

2.4.1 Sanal Sınıflar ve Yönetimi

Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitimin içinde barındırdığı sanal sınıfların covid-19 pandemisi dolayısıyla daha sık dile getirildiği bununla da kalmayıp kurumlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılagelen bir platform haline geldiği görülmektedir. Bu tür uygulamalar sayesinde olağanüstü hallerde, eğitimin kesintisiz bir şekilde devam etmesi noktasında önemli katkılarının olacağı görülmektedir (Can, 2020).

Sanal sınıf yönetimi için tek bir tanımlama olmadığı gibi farklı kişiler tarafından farklı özellikleri öne çıkarılarak bazı tanımlamalar yapılmıştır. Kaya (2011), sanal sınıf yönetimini ortam bakımından farklı yerlerde bulunan öğrenci ve öğretmenin eş zamanlı bir şekilde aynı platform üzerinde bir araya gelip etkili bir öğrenme ortamının oluşturulması için gerekli kuralların belirlenmesi ve yürütülmesi şeklinde tanımlamaktadır. Örgün sınıfların yönetimi ile kuralların belirlenip uygulanması, belli bir plana göre ilerlemenin sağlanması gibi ortak noktaları olsa da sanal sınıf ortamında kullanılan teknolojik araçların yönetimi, zaman ve mekân bağımsızlığından dolayı ayrıca bunların yönetimi noktasında da farklılıklar göstermektedir. Hem öğretmenin hem de öğrencinin bilgi ve iletişim teknolojisi kullanımı konusunda da belli düzeyde yeterliğe sahip olması gerekmektedir. Gündüz ve Can (2013), etkili bir sınıf yönetiminin öğretmenin iyi bir genel kültür, alan bilgisi, sınıf yönetimi ve mesleğin gerektirmiş olduğu mesleki bilgiye sahip olmasından geçtiğini belirtmektedir. Bu alanda belli bir yeterliğe sahip olmaları sanal sınıf ortamında öğrencilerin birbiriyle olan ilişkilerini etkilemekte, istenmeyen davranış sayısının en aza indirilmesi de yine sınıf yönetimindeki yeterliğe ve başarıya bağlıdır. Bu yönetim başarısının sağlanabilmesi için öğretmenin sanal sınıf yazılımlarını kullanabilme becerilerinin de yeterli düzeyde olması gerekmektedir (Can,2020).

Sanal sınıf yönetimi sadece öğretmene bağlı olmamakla birlikte aynı zamanda öğrenen ve öğretmenin kişilik özellikleri, kullanılan sanal sınıf yazılımı ve ortamı, altyapısı, dersin içerikleri gibi etkenler de önemli bir paya sahiptir. Eş zamanlı olmayan derslerde yönetim konusu daha az öneme sahipken eş zamanlı derslerde daha fazla önem arz etmektedir.

Bettinger, Fox, Loeb ve Taylor'ın (2017) araştırmasına göre sanal sınıflarda derslere katılan öğrencilerin, yüz yüze derslere katılım gösteren öğrencilere göre ders başarılarının düşük olduğunu ortaya koymuştur. Buradan çıkarılabilecek sonuca göre sanal sınıflarda

yürütülen derslerin yüz yüze ortamda yürütülen derslere göre daha iyi planlanıp, yürütülmesinin ve sınıf yönetiminin daha etkili yapılmasının önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

2.4.2 Sanal Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sanal sınıfların temelinde teknolojik temelli araçların ve uygulamaların kullanılması, bunların kullanılabilmesinin internet ve bilgisayardan ayrı düşünülmemesi aynı zamanda teknoloji yönetiminin de önemli bir boyut kazandığını göstermektedir (Kaya, 2011). Mills (1996) sanal sınıflarda yapılan eğitim ve öğretim uygulamalarının, sanal sınıfların yönetimi ile ilgili yeni fikir ve yaklaşımlara bu noktada zaruri ihtiyaç duyulduğunu dile getirmektedir.

Öğrenme ve öğretme sürecine yönelik etkinliklerin başarıyla yerine getirilebilmesinin temelinde etkili bir sınıf yönetimi yatmaktadır. Geleneksel sınıf yönetimine benzer özelliklerinin olduğu söylenebilir fakat öğretim yapılan ortamın farklılığı sanal sınıf yönetimin boyutlarında da farklılık göstermektedir.

2.4.3 Sanal Sınıflarda Öğretim Ortamı

Sanal sınıflarda işlenen dersler senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamansız) olarak farklı şekillerde yürütüldüğü gibi fiziksel düzen de farklılık gösterebilmektedir. Geleneksel ortamlarda olduğu gibi oturma düzeni, ısı, ışık, temizlik gibi düzenlemeleri kendi öğrenme motivasyonuna göre ayarlayabilmektedirler. Lavolette (2010), yaptığı çalışmada eş zamanlı ve eş zamansız olarak yürütülen sanal sınıf ortamlarının öğrenci sayılarının azlığı ve çokluğunun farklı etkilere sahip olduğunu anlatmaktadır. Eş zamanlı olmayan sınıf ortamlarında öğrenen sayısının fazla olması sorun oluşturmazken, eş zamanlı sınıflarda sistemi yönetme yetkisinin öğretende olduğu, bu sayede görüntü ve sesin açılıp kapanması kontrollerinin yapılması konusunda oluşacak sorunlar minimum seviyeye indirilirken iletişim ve etkileşim konusunda ciddi sorunlar oluşabileceği belirtilmektedir. Teknolojik altyapı, internet vb. sanal sınıfların fiziksel öğelerini oluşturmaktadır. Sanal ortama katılım sağlayan bireyler teknolojik cihazları kullanabildikleri ölçüde var oldukları, bunun da uzaktan eğitimi araçlara bağımlı hale getirdiği söylenmektedir (Can, 2020). Sanal ortamlardaki internet bağlantısı, öğrencinin oturuma geç girmeleri gibi teknik aksaklıklar eğitim ve öğretim ortamını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu gibi teknik sorunlar sanal sınıfları geleneksel sınıflardan

ayırmaktadır. Öğretim ortamı değişkenlerinden biri olarak oturma düzeni ele alınabilir. Geleneksel sınıf ortamında öğrencinin boyu, görme ve işitme gibi özellikleri açısından oturma düzeni farklılık gösterebilir. Öğretmen masasının konumu, yakın arkadaş gruplarının bir arada olması gibi etkenler sınıfta iletişim ve etkileşim konusunda önemli noktaya sahiptir (Başar, 1999). Sanal sınıf ortamları mekândan bağımsız ortamlar olduğu için fiziksel olarak bir oturma düzeni zorunluluğu bulunmamaktadır. Öğretim ortamında aynı zamanda öğrenme verimliliğinin üst düzeyde olması için sıcaklık, ışık, ses gibi değişkenlere de dikkat etmek gerekmektedir. Her birey sanal sınıfa katıldığı ortamın fiziki olarak sıcaklığına, ses, ışık, temizlik gibi dışsal faktörlerine de dikkat etmelidir. Ortamın sıcaklığı, gürültüsü vs. öğrenciyi bedensel ve zihinsel olarak olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Işık, 2015). Çevrim içi sanal sınıf ortamlarında öğretmenlerin şekil zemin rengine dikkat ederek öğrencileriyle görseller ve sunumlar paylaşması öğrencinin derse karşı dikkati ve ilgisini arttırmada etkilidir.

Öğrencilerin sanal sınıflarda söz alarak derse katılması da yer almaktadır. Sanal sınıflarda öğretmene verilen öğrencinin sesini açıp kapama yetkisi sayesinde öğrenci konuşuyor olsa bile oturumdaki diğer öğrenciler bundan rahatsız olmayacaktır. Böylece geleneksel sınıf ortamında meydana gelen gürültü sanal sınıflarda engellenmiş olacaktır (Küpeli, 2019). Öğrencilerin chat ekranından birbirlerine yoğun şekilde mesaj atmaları da gürültü ve görüntü kirliliğine sebep olabilmektedir (Polat, 2016).

Sanal sınıfların arayüz tasarımları da süreçte oldukça önemli bir yere sahiptir. Karmaşıklıktan uzak, sade ve anlaşılır olabilmesi ortamda öğrenilenlerin kalıcılığı açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte uygun yazı tipi ve renk unsurlarına dikkat edilmesi, sadece metinden oluşan içeriklerin görsellerle desteklenmesi önem arz etmektedir.

2.4.4 Sanal Sınıflarda Davranış Yönetimi

Öğretmenlerin birçoğu öğrencilerde ortaya çıkan istenmeyen davranışların eğitim ve öğretim sürecini olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle tedirginlik duymaktadırlar. Bunun önüne geçebilmek için davranışın sebeplerinin kaynağını anlamak ve bilmek gerekir. Sınıf yönetimi bu noktada devreye girerek istenmeyen davranış ortaya çıkmadan önlem alınmasında öğretmenlere yardımcıdır. Çünkü davranışı ortaya çıkmadan önce önleyebilmek davranış sergilendikten sonra çözmekten daha kolaydır (Kaya, 2011).

Geleneksel sınıf ortamlarında olduğu gibi sanal sınıf ortamlarında da öğretmenler öğrencilerin görüşlerini alarak sanal sınıf kurallarını birlikte belirlemelidirler. Kaya (2011: s.295) araştırmasına göre sanal sınıflarda öğrencilerin istenmeyen davranışlarına çözüm olarak öğretim elemanlarının kullandıkları yöntemlere bakıldığında “derse almama”, “görmezden gelme”, “uygunsuz davranışın nedenini öğrenme”, “ses tonunu ayarlama”, “dersten çıkarma” oldukları görülmektedir. Sanal sınıf ortamlarında istenmeyen öğrenen davranışlarına bakıldığında oturuma geç katılma, sorumluluklarını yerine getirmeme, sınıf kurallarına değil de kendi kurallarını oluşturup bunlara uyma gibi durumlarla karşılaşılabilir. Uygunsuz davranışların oluşmasının temelinde dersin işleniş şekli, öğretmenin tutum ve davranışları yatmaktadır. Öğrenen ile göz temasının kurulabilmesi için iki tarafın da kameralarının açık olması, öğrenciye cevaplayacağı türde sorular sorarak öz güvenini arttırma, zamanında dönüt verebilme, yerine getirebileceğinden fazla sorumluluk ve ödev benzeri şeyler vermeme gibi davranışlar istenmeyen davranışların azalarak ortadan kalkmasında etkindir. Gerek geleneksel sınıflarda gerekse sanal sınıf yönetimlerinde kurallar sadece disiplini sağlamaya yönelik olarak algılanmamalıdır. Kurallar belirlenirken aynı zamanda sınıfların öğrenmenin gerçekleştiği ortamlar olduğu göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. Hem geleneksel hem sanal sınıf ortamlarında istendik davranışların ortaya çıkmasında öğretmenler daha fazla ön plana çıkmaktadır. Çünkü öğrencileri tanıyarak onları analiz edip, istendik davranışa göre yönlendirebilmesi, eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmek açısından önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin bu noktada yeterli olması konusunda Jones ve Jones (2000) sınıfın nabzını tutan bir doktor, sınıfın uyumunu sağlamaya çalışan ve bundan sorumlu olan bir orkestra şefi ve hayatı belirlenmiş kurallara göre yaşanmasına dikkat eden bir hakem gibi davrandığını dile getirmektedir. Okul, sınıf gibi fazla sayıda insanın bir araya gelmesiyle bazı kuralların doğuşu ve bunlara uyum sağlanabilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir (Kaya, 2011). Öğrencilerle birlikte belirlenen kurallar, öğrenciden beklenenin açıkça ve doğru şekilde ifade edilmesi aynı zamanda öğrenmeyi de olumlu yönde etkileyecektir. Jones (2000) öğrencilerin öğretmenlerinin zihinlerinden geçenleri bilemeyecekleri için öğretmenin bu noktada iyi rehberlik edebilmesi adına öğrencilere kendilerinden beklenen ve yapılması istenen davranışlardan haberdar olmaları gerektiğinin önemle üzerinde durmaktadır.

Sanal sınıflarda öğrenci ve öğretmenler birbirlerinin vücut dilini gözlemleyemedikleri için beden diliyle veya göz temasıyla verilmek istenen mesaj tam olarak anlatılamamaktadır. Ders anında öğrencinin farklı sayfalarda gezinmediğini de bilemeyeceklerinden bu durumlar sanal sınıfın dezavantajları arasında görülebilir. Geleneksel sınıf ortamındaki gibi sınıfın arkasına geçerek arka sıralarda dersi dinlemeyen veya ders akışını bozan öğrencilere müdahale edilemeyeceği için motivasyon ve yönetimi sağlamak biraz daha zordur (Kaya, 2011). Sanal sınıf ortamlarında da öğrenciyi aktif kılmak yine öğretmenin sınıf yönetimini sağlayabilmesinden ve gerekli yeterliklere sahip olmasından geçmektedir. Öğrencilerin fikirlerini sunmasına fırsat verilmesi, öğrenci kamerasının aktif hale getirilmesi, öğrencinin sanal sınıf ortamında da sunum yapıp ders anlatabilmesine imkân verilmesi öğretmen tarafından uygulanabilecek, öğrenci motivasyon ve ilgisini arttıracı yöntemler arasında sayılabilmektedir.

Sanal sınıf ortamlarında öğretmenler için öğrencileri takip etmek biraz daha zorlaşmaktadır. Öğretmenin çevrim içi ortamda yazılan ileti kalabalığından ötürü tüm mesajlara cevap verememesi öğrenciler için motivasyon düşüklüğüne sebep olmaktadır. Bu da belirlenen hedeflere ulaşmayı güçleştirmektedir.

2.4.5 Sanal Sınıflarda Etkileşim

Sanal sınıflarda etkileşimin temeli iyi bir iletişim ortamının oluşmasından geçmektedir. İletişim sürecinin dört temel unsuru bulunmaktadır; kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirimdir. Öğretmenin süreci planlaması, değerlendirmesinde başarılı olabilmesi için öğrencilerle iletişiminin de kaliteli olması için bu unsurları göz önünde bulundurması gerekmektedir. Kaynak, iletilmek istenen mesajı karşı tarafa çeşitli kanallar aracılığıyla ileten kişidir. Sınıf ortamlarında bu kişinin çoğunlukla öğretmen olduğu görünse de bu rolü öğrenci de üstlenebilmektedir. Mesaj kaynak tarafından alıcıya gönderilen duygu düşüncelerin sembollerle ifade edilmiş şeklidir. Kanal alıcıya ulaşması gereken mesajın çeşitli araçlar ve duyu organları kullanılarak iletilmesidir. Alıcı kaynağın gönderdiği mesajı alan kişidir. Geri bildirim alıcının, kaynağın mesajına vermiş olduğu tepkidir (Dağlı, 2021). Çevrim içi ortamlarda iletişim sadece ders esnasında değil ders bittikten sonra ÖYS’ler üzerinde mesaj, forum, e-postalardan devam etmektedir. Sanal sınıf ortamı iyi bir şekilde düzenlenirse yüz yüze etkileşimden daha geniş seçenekler sunabilmektedir. Çünkü eş zamanlı ve eş zamansız olarak forumlarda, öğrenenler hem

kendi aralarında hem de öğretmenle tartışma, sesli ve görüntülü görüşme yapıp istedikleri konularda fikirlerini beyan edip sorularına cevap bulabilirler (Varol ve Türel, 2003). Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının giderilmesi, sorularının zaman aşımına uğramadan cevaplanması öğrenci motivasyonunu da olumlu yönde etkilemektedir.

Eğitimde yeni bir dönem başlatan internet, sanal sınıf ortamlarında da etkileşimi sağlamakta ve bu tür uygulamaların da temelini oluşturmaktadır (Moore ve Kearsley, 2004). Hawkins ve Honey (1993), uzaktan eğitimde etkileşimin teknoloji aracılığıyla da kullanılarak tartışma, daha çok öğreneni aktif kılacak ve işbirliğine dayalı öğrenmelerin sağlanması üzerinde durmaktadır. Bundan dolayı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler eğitim alanında da derslerin etkileşimli bir şekilde olarak sunulmasında kullanılmaktadır (Alkan, Genç ve Tekedere, 2003). Hoffman (2004), sanal sınıflarda daha çok eş zamanlı uygulamaların kullanıldığını ifade etmektedir. Moore ve Kearsley (2005), eş zamanlı uygulamaların daha çok tercih edilmesini, etkileşim özelliğinin daha fazla olması ile ilişkilendirmektedir.

Öğretmen veya öğrencilerin teknolojiye ilişkin bilgilerinin sanal ortamlarda başarı için gerekli ama yeterli olmadığı dile getirilmektedir. Sanal sınıf öğrenme ve uygulama ortamlarında öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen, öğrenci-içerik, öğrenci-arayüz etkileşimleri bulunmaktadır. Öğrencinin öğrenme sürecinde yeni şemalar oluşturmalarını sağlayan, denge-dengesizlik ve yeniden dengeye gelebilmesini sağlayan en önemli etkileşim şekline bakıldığında öğrenci-içerik etkileşimi olduğu söylenebilir. Öğrenci-öğretmen etkileşimi ise sanal ortamda sosyalleşebilmeyi sağlayan aynı zamanda öğretim sürecinin verimliliğini arttırmayı sağlayan temel bileşen olarak görülebilir. Öğrencilerin kendi aralarında ya da öğretmen ile arasındaki bilgi alışverişine olanak sağlayan sanal sınıf yazılımları ile mesajlar ister toplu bir şekilde istenirse de sadece bir kişiye gönderilebilmektedir (Varol ve Türel, 2003). Öğrenen ve öğretmen arasındaki etkileşimin başarı üzerinde de olumlu etkisi bulunmaktadır. Sanal sınıf ortamlarında ders bittikten sonra dahi öğretmen ve öğrenci iletişimi çeşitli araçlar üzerinden devam etmektedir. İnternet ve bilgisayar teknolojisi etkili ve yetkin bir şekilde kullanılırsa iletişim noktasında çok büyük kolaylık sağlayacaktır. Öğrenci her an öğretmenine ulaşabilme imkânına sahiptir. Bu noktada iletişim noktasında herhangi bir olumsuzluk yaşanmaması adına öğrenciler süreç başında iletişim kuralları ile ilgili bilgilendirilmelidir.

Yüz yüze ve uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrencinin sürekli etkileşim halinde olması öğretim hizmetinin kalitesini de arttırmada önemli rol oynamaktadır (Polat, 2016). Uzaktan eğitimde öğrenci başarısı web tabanlı ortamlarla çift yönlü etkileşime bağlıdır, öğrenci ne kadar etkileşim kurabilirse başarısı da o oranda olumlu etkilenecektir. Uzaktan eğitim bireyleri mekân olarak birbirinden uzak tutsa da sanal sınıflar sesli ve görüntülü iletişim araçlarıyla etkileşim imkânı sunmaktadır. Öğrenci ve öğretmenleri sunum, tartışma, dosya paylaşma gibi aktiviteleri, kullandıkları bu alan üzerinden gerçekleştirmektedirler. Eğitim kurumlarının bu noktada öğretene ve öğrenene arasında etkileşimi sağlayabilecek iki tarafın da kolaylıkla kullanabileceği yazılımları tercih etmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde geleneksel sınıf ortamlarında çekingen davranan öğrencilerin sanal sınıf ortamlarında kendilerini daha rahat ifade edebildikleri ve derslere daha çok katılım sağladıkları görülmektedir.

2.4.6 Sanal Sınıflarda Motivasyon

Öğrenenlerin derse karşı ilgilerinin süreklilik sağlaması olarak tanımlanabilmektedir. Öğrenenin motivasyon düzeyinin uygun seviyede olmasında birçok değişken etkilidir. Öncelikle konunun dikkat çekici olması, öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olacak şekilde sunulması, öz yeterlik algısının oluşturulması bunlarla birlikte ders başarısı da olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin öz saygısı, güdülenmesi, öz yeterlik düzeyleri her öğrencide farklı olduğundan her öğrencinin aynı şekilde ve düzeyde motive olmasını beklemek de hatalı olacaktır. Bazı öğrencilerin derse karşı daha ilgili ve sorun çözmede daha mücadeleci oldukları bazı öğrencilerin ise isteksiz ve sorunu çözmek yerine kaçtıkları gözlenmektedir. Öğrenenler arasında bu farkın oluşmasındaki temel etken güdülenmedir. Öğrenme öğretme sürecinin etkililiğinin sağlanmasında motivasyon önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. (Akbaba, 2006). Günümüzde uzaktan eğitimin her kademedan öğrenciye zorunlu hale getirilmesi, ilköğretim kademesindeki öğrencilerin kendini disipline edemedikleri ve kendilerini yeteri kadar motive edemedikleri için dışsal uyarıcı ve pekiştireçlere ihtiyaç duyulmaktadır. Sanal sınıflarda farklı ortamlarda bulunan öğrenen ve öğretmenler arasında iletişim sorunları yaşanabilir, öğretmenlerin sadece belirli öğrencilere yönelmesi, onlarla dersi sürdürmesi diğer öğrenenlerde duygusal ve sosyal yalnızlık oluşmasına neden olabilir. Yapılan araştırma

sonuçlarına göre sanal sınıf ortamlarının görsellik, sadelik ve düzen açısından dikkat çekici nitelikte olması (Kaya, 2011) , ses ve görüntüyle ortama katılım sağlanmasının (Akçay, 2018) motivasyona olumlu etkisinin olduğu görülmektedir.

Öğretmenin tutum ve davranışlarının da öğrenme ortamı üzerinde ve öğrenenin motivasyonu üzerinde etkisi vardır. Otoriter, baskıcı ve öfkeli bir öğretmenin bulunduğu sınıf ortamında etkili bir öğrenme ortamından ve etkileşimden söz edilemez. Öğretmenin motivasyon düzeyi ne kadar yüksek ise öğrenenlere de yansıyacaktır. Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılması, öğrenenin öğrenme sürecinin merkezinde yer alması da olumlu etkilemektedir.

2.4.7 Sanal Sınıflarda Teknoloji Yönetimi

Bilginin evlere kadar ulaşması, bireyin istediği yerden bilgiye ulaşmasını sağlayan bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerdir. Teknoloji ve internetteki bu gelişmeler uzaktan eğitimin imkânlarının artmasına, çeşitlilik sağlamasına, bu sayede eğitimde verimliliği arttırmaya olanak sağlamıştır (Kaya, 2011). Ayrıca birden fazla kişinin sanal ortamlarda bir araya gelerek iletişim ve etkileşimde bulunması, uzaktan eğitim konusunda yapılan yatırımların da doğru yönde ilerlediğiyle ilgili olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Bu noktada teknoloji ve eğitimin entegre bir şekilde kullanılması sonucunda eğitimde verimliliği arttırdığı görülünce bireyler ve toplum teknolojiye daha fazla yönelmektedirler. Bu yönelimlerin sonuçlarında biri olarak da sanal sınıflar gösterilebilmektedir. (Kaya, 2011). Bates (1995) teknoloji kullanımında ve yönetiminde yedi temel ölçüte vurgu yapmaktadır. Bunları; yenilik, etkileşim, öğrenme ve öğretme, erişim, hız, maliyet olarak belirtmektedir. Sayılanlardan erişimin öğrenci açısından kolay olmasının üzerinde önemle durmaktadır. Öğrencinin teknolojik imkânları, teknolojiyi kullanabilme becerisi, teknik desteğe ihtiyacı olup olmadığı, eğitimin kalitesini artırma noktasında üzerinde durulması gereken önemli konular arasındadır.

Uzaktan eğitimde kullanılacak teknolojinin diğer bir belirleyicisi de maliyetidir. Az sayıda öğrencinin bulunduğu sanal sınıflar ile çok sayıda öğrencinin bulunduğu sanal sınıfların maliyet yapıları da birbirinden farklı olacağı için her öğrenci için ayrı maliyet hesaplanması yapılması önemle üzerinde durulması gereken noktalardandır (Bates, 1995).

Geleneksel sınıf ortamlarında akıllı tahtalar, projeksiyon, bilgisayar gibi temel araçların kullanımını bilmek yeterliken günümüz şartlarında uzaktan eğitimde sanal sınıf ortamlarını kullanırken var olan teknolojik cihazların kullanımının yanında bunlarla birlikte sanal sınıf yazılımlarını bilme ve öğrenme zorunluluğu doğmuştur. Teknolojik araçların, yazılımların etkililiği, güvenliği ve internet güvenliği gibi konularda da belirli yeterliklere sahip olmak gerekmektedir. Öğretmenler gerekli yeterlik ve donanıma sahip olurlarsa öğrencilere bu konularda yardımcı olabilir, rehberlik edebilir ve bu da sanal sınıfın etkililiğini arttırabilir. Son yıllarda internet ve teknoloji kullanımının artmasıyla ve bunların yüz yüze sınıf ortamında kullanılmasına karşın sanal sınıf ortamlarıyla kıyas edilince daha yoğun bir kullanım olduğu görülmektedir. Sanal sınıflarda teknik aksaklıkların öğrencilerin başarılarını olumsuz yönde etkilediği söylenebilmektedir. Bu sebeplerden dolayı sanal sınıflarda teknoloji yönetimi boyutu önemli bir hal almaktadır (Can, 2020).

Kullanılacak teknolojilerin aynı zamanda öğrenenler için anlaşılır ve kolay kullanımının olması da önemlidir. Karmaşık ve ayrı bir beceri isteyen karmaşık teknolojiler öğrenenler için de kullanımı zor olacağından bu durum başarı, motivasyon gibi süreçleri de etkileyecektir. Uzaktan eğitimde her öğrenenin sanal sınıfa ulaşabilecek teknolojik altyapıya sahip olmaması bu eğitimin sınırlılıklarından biri olarak görülebilir. Çünkü teknolojik araçlardaki sorunlar doğrudan ve dolaylı olarak eğitimin sürekliliğini de olumsuz etkileyecektir.

2.4.8 Sanal Sınıflarda Zaman Yönetimi

Gerek geleneksel sınıf ortamlarında gerekse sanal sınıf ortamlarında geçirilen zamanın etkili bir şekilde kullanımıdır. Öğretimin verimliliği, dersin kalitesi, öğrenci yönetimi gibi etkenlerin temel yapı taşı zaman yönetimi olarak düşünülebilir. Burada öğretmene düşen sorumluluk etkili bir sınıf ortamı yaratmak istiyorsa hem kendisi için hem de öğrenen için zaman yönetimini iyi bir şekilde yapabilmelidir. Bunu yapabilmek için ise ders öncesinde iyi bir planlama yapabilmeli, ders değerlendirmesini, öğrenci takibini nasıl yapacağını önceden hazırlayabilmesi gerekmektedir. Bu sayede ders esnasında öğrenciler için uygulama yapabilmeye daha fazla zaman ayırarak öğrencinin süreçte daha aktif olması sağlanabilmektedir. Sanal sınıf ortamlarında kullanılacak belge ve dokümanlar ders öncesi sisteme yüklenerek ders süresinden çalınmamalıdır. Sanal

sınıf ortamında öğrenciden gelen gereksiz mesajlar ilk etapta görmezden gelinerek ders dışı şeylerle fazla zaman kaybedilmemelidir. Sanal sınıf ortamlarında zaman israfının önüne geçebilmek için öğretmenlere de kendilerini teknolojik bilgi açısından yeterli seviyeye getirmeleri noktasında önemli görevler düşmektedir. Öğretmenlerin zamanı etkili kullanması demek iyi bir sınıf yönetimi ve bunun sonucunda da öğrenci başarılarının artması anlamına gelmektedir. Çünkü etkili bir zaman yönetimi öğrencinin derste aktif olması ve daha fazla uygulama yapmasına imkân sağlayacaktır. Derse karşı isteklilik durumu oluşacak ve bunun sonucunda öğretim planlanan hedeflerine kolaylıkla ulaşacaktır (Küpeli, 2019). Zamanın etkili bir şekilde yönetiminde öğretmenin derste kullanacağı strateji, yöntem ve teknikler de etkili olmaktadır. Her bir etkinliğe ne kadar zaman ayrılacağı da, planlamasıyla birlikte dönemin ilk başında ilk dersten itibaren yapılmalıdır.

Uzaktan eğitimin zaman ve mekândan bağımsız olması zaman yönetiminin olmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine zaman yönetimi uzaktan eğitimde sanal sınıf ortamında daha da önem taşımaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanabilme yeterliği gelişen bilgi teknolojilerine uyum sağlayabilmeleri adına zaman yönetimi noktasında kritik rol oynamaktadır.

Örgün eğitimin gerçekleştiği geleneksel sınıf ortamlarında öğretmen bilginin asıl kaynağı gibi görünmekte ve daha çok bilgi aktaran konumunda görülmektedir. Ancak sanal sınıf ortamlarında öğretmen öğrenene rehber olacak şekilde farklı etkinliklerle aktif katılımını sağlayabilmeli ve öğrenenler kendi öğrenmelerinin farkına varıp öğrenme becerilerini geliştirebilmelidirler. Geleneksel sınıf ortamında temel bilgi teknolojilerini kullanmak yetiyor olsa da, Covid 19 pandemisi ile eğitimin, derslerin sanal sınıf ortamlarına taşınması ile öğrenenlerin hem bu ortamları kullanacak teknolojik araçları kullanma becerisi hem de bu sanal sınıf yazılımlarını kullanma ve yönetme yeteneğine sahip olmalarını gerekli kılmaktadır (Can, 2020). Sanal sınıf uygulamaları, “arttırılmış gerçeklik, bulut bilişim, dijital yerliler, ters yüz sınıflar ve kitlesel açık çevrim içi dersler” (Şad ve Yokuş, 2018; akt. Can, 2020) noktalarında öğretmenlerin yetkin olması ve bunları yönetme becerisine sahip olmalarını gerektirmektedir. Stern (2004), sanal ortamlarda yapılan derslerde ödev belgelerinin kontrol edilip dönüt verilmesi, sisteme gerekli dokümanların yüklenmesi gibi nedenlerle öğrenenlerin iş yükünün fazlaştığı ve daha çok zamana ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. Sanal sınıf ortamlarında zaman

yönetiminin iyi bir şekilde yapılabilmesi adına öğrenciler ders öncesinde nasıl söz hakkı alacaklarını, nasıl görüntülerini açabileceklerini, sesi açıp kapatabilecekleri, ders akışının nasıl olacağı hakkında önceden bilgilendirilmelidirler.

2.4.9 Sanal Sınıf Yazılımları

Schullo, Hilbelink, Venable ve Barron (2007)'ın çalışmalarında gösterdiği gibi geleneksel sınıf ortamlarının e-öğrenme ortamlarındaki karşılığı sanal sınıf ortamlarıdır. Sanal sınıflar Türkiye'de ilk defa Orta Doğu Teknik Üniversitesinde seminer, lisansüstü ve tez savunmalarında kullanılmıştır. Bu ortamlarda eş zamanlı derslerin yapılabilmesi için bazı ek sanal sınıf yazılımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Adobe Connect, Big Blue Button, Perculus gibi yazılımlar bunlardan sadece birkaç tanesidir. Bu yazılımlar belli noktalarda birbirinden farklı özellikler gösterse de çoğunlukla benzer arayüzlere sahiptirler. Sanal sınıf yazılımları ile öğrenen ve öğreten farklı yerlerde bilgisayar, tablet, telefon vb. aracılığıyla katılım sağlayabilmektedirler. Sanal sınıf yazılımları öğrenen-öğrenen, öğrenen-öğreten iletişimi ve zaman ve mekândan bağımsız olması yönüyle yüz yüze sınıf ortamlarıyla sıklıkla karşılaştırılmaktadır. Anderson (2008), eğitsel ortamlardaki en fazla etkileşimin yüz yüze ortamlarda meydana geldiği ve bunu takiben yüz yüze ortama en yakın etkileşimin sanal sınıf ortamlarında sağlanabildiğini dile getirmektedir. Sanal sınıf yazılımlarının öne çıkan özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Öğretenler ders içeriklerini öğrenenle paylaşabilme imkânına sahiptirler.
- Ders içeriklerinin yanı sıra ekran paylaşımı da yapılabilmektedir.
- Öğrenen ve öğreten sesli, görüntülü ve mesaj yoluyla derse katılım sağlayabilmektedirler.
- El kaldır butonu ile söz isteyerek dersin akışını bozmadan düşüncelerini ifade edebilirler.
- Aynı anda eş zamanlı olarak çok büyük kitlelere hitap edilebilmektedir.
- Birçok öğrenme yönetim sistemleriyle bütünleşik bir şekilde kullanılma imkânı sunmaktadır. Öğrenme yönetim sistemlerinin materyal paylaşımı, test gibi birçok özellikleri bulunmaktadır. Sanal sınıf yazılımlarıyla birlikte kullanıldıklarında güçlü ve etkileşimi yüksek bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır.

- Öğrenenlerin birbirleriyle ve öğretene etkileşimini sağlayabilmektedir (Schullo vd., 2007).
- Öğrenenin üstbilişini yönetme ve öz düzenleme becerisi kazanmasını sağlar.
- Yüz yüze ortamlarda olduğu gibi öğrenenin sesiyle, görüntüsüyle ortama aktif katılımı sağlanmaktadır.
- Dersler kayıt altına alınarak öğrenen tarafından eş zamansız olarak ulaşıp izlenebilme imkânı sunmaktadır.
- Katılımcıları mekândan bağımsız olmalarını sağlamakta, yol ve konaklama masraflarından kurtarmaktadır.

Dünyada Microsoft, BEA, SAP gibi dünya devi firmalar sattıkları ürünlerin tanıtımlarını sanal sınıf uygulamalarını kullanarak vermektedirler. American MIT üniversitesinde uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalarda geleneksel yüz yüze sınıf ortamlarında devamsızlık oranları %70'lerdeyken, sanal sınıf ortamlarının uygulamaya konmasıyla birlikte bu oran hızlı bir düşüş göstermiştir.

Türkiye'de sanal sınıf uygulamasının ilk örnekleri bazı üniversitelerin uzaktan eğitim programlarında yer almış, iş yönetimi ve yetişkin eğitimi gibi alanlarda (Bilgi üniversitesi, Maltepe Üniversitesi vb.) kullanılarak dil eğitimi veren kurumların sanal konuşma sınıfları oluşturmalarına olanak sağlamıştır. Anadolu Üniversitesi 2004 Adobe Connect ve Breeze yazılımlarını kullanarak WebCT ve Blackboard Öğrenme yönetim sistemleriyle entegre olarak sanal sınıf uygulamalarını kullanmaktadırlar. Sakarya Üniversitesi 2008 yılından itibaren Perculus sanal sınıf yazılımıyla birlikte açık kaynak kodlu AkademikLMS uzaktan eğitim sistemini kullanarak sanal sınıfı kullanmaktadır. Günümüzde salgın dolayısıyla tüm üniversiteler uzaktan eğitim sistemini kullanmaktadırlar. Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitelerinin açık ve uzaktan öğrenmenin temelini oluşturacak kadar deneyime sahip olmalarıyla birlikte üç üniversiteye ait 800'e yakın ders içeriği bu dönemde diğer üniversitelerin de kullanımına açılmıştır.

Sanal sınıf yazılımları öğrenme yönetim sistemlerine bütünleşik bir halde kullanılmaktadır. Harvard Üniversitesi, farklı meslek gruplarına yönelik olarak çevrim içi mesleki gelişim programları düzenlemektedir. Bu sayede sanal sınıf yazılımlarını kullanarak canlı oturumlar yapabilmektedir. Fırat Üniversitesi uzaktan eğitim merkezi tarafından hazırlanan webinarlarda zoom uygulamasına entegre bir şekilde sanal sınıflar

oluşturularak farklı mekânlarda bulunan bireyleri sanal sınıf ortamında bir araya getirmiştir. Sanal sınıf yazılımlarına Adobe Connect, Perculus, Blackboard Collaborate gibi yazılımlar örnek olarak gösterilebilir (İzmirli ve Akyüz, 2017; Küpeli, 2019).

Adobe Connect

Adobe Connect sanal sınıf yazılımlarının dev ismi olarak görülmektedir. Herhangi bir web tarayıcısı tarafından destekleniyor olması sayesinde esnek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Türkçe dil desteği sayesinde ülkemizde birçok kamu ve özel sektör tarafından kullanılmaktadır. Sisteme ders içerikleri yüklenebilmekte ve kalıcı olarak orada saklanabilmektedir. Satın alma ve aylık kiralama yöntemi şeklinde lisanslanabilmektedir. Satın almada ayrıca bir sunucuya ihtiyaç duyulmaktadır. Alınan yıllık destek paketi ile yıl içinde gelen güncellemeler için herhangi bir ek ücret ödenmemektedir. Sanal sınıflara mobil cihazlardan erişim sağlanabilmekte ayrıca ekran paylaşımı, dosya ve belge paylaşımı, çoklu ortam paylaşımları gibi özellikleri mevcuttur. Adobe Connect'in web sitesinde form doldurularak 30 günlük ücretsiz deneme sürümünü kullanma imkânı bulunmaktadır.

Perculus

Perculus, Türk mühendisler tarafından geliştirilen ilk yerli sanal sınıf yazılımı şirket ve eğitim kurumlarının ihtiyaçları göz önüne alınarak esnek ve kullanışlı yapısı sayesinde herkes tarafından kullanılabilir bir yapıya sahiptir. Diğer sanal sınıf yazılımlarından ayrılan yanı kullanıcı, eğitmen, sistem yöneticisi, yönetici ve dış katılımcı olmak üzere beş kullanıcı rolü bulunmasıdır. Sistem arayüzü sohbet, sesli ve görüntülü görüşme, sunu ve ekran paylaşımı gibi özellikleriyle kullanım olanağı sunmaktadır. Ekstra bir yazılım kurulumuna ihtiyaç olmadan internet ve tarayıcıyla kullanım sunmaktadır. Öğretmen öğrenen etkileşiminin olabilmesi için mesajlaşma araçları bulunmakta ve eğitimler kayıt edilerek tekrar izlenebilme olanağı sunmaktadır. Satın alma ve kiralama seçenekleri bulunmaktadır. 15 günlük ücretsiz deneme sürümü bulunmaktadır.

Blackboard Collaborate

Basit kullanımı ve güvenilir yapısı ile tercih edilen bir sanal sınıf yazılımıdır. Katılımcıların yüz yüze ortamlarda bir arada oldukları hissini bu ortamlarda tekrar yaşatabilmek için tasarlanmıştır. Öğrenenlerin kendi arasında ve öğretenele arasında iş birliği ve etkileşimi ön planda tutan bir yazılımdır. Eş zamanlı olmayan öğrenmelerde öğrenenlerin sesli notlar bırakması ve öğretmenler tarafından sesli bir şekilde dönüt

verilebilmesi, podcastler oluşturulabilmesi de belirgin özelliklerindendir. Diğer yazılımlarda olduğu gibi bu yazılımda da ekran paylaşımı yapılabilmektedir. Satın alma ve kiralama seçenekleri bulunmaktadır.

WizIQ

Mobil cihazlara uyumu eFront, Moodle gibi öğrenme yönetim sistemlerine bütünleşik olarak sunulması için çeşitli API'ler sunmaktadır. Öğrenenlerin katılımının ve gelişiminin merkeze alındığı sürecin ölçülebilmesi için çeşitli değerlendirme araçları bulunmaktadır. Diğer sınıf yazılımlarında olduğu gibi ses, video ve ekran paylaşımları yapılabilmektedir. Dersler kayıt altına alınarak tekrar izlenebilmektedir. Satın alma seçeneği bulunmayıp sadece kiralama seçeneğiyle bulut üzerinden hizmet sunmaktadır. Katılımcı sayısına göre ücretlendirme yapılmaktadır. 30 günlük kısıtlı ücretsiz deneme sürümü mevcuttur.

GoToTraining

Eğitim ve özel sektör bünyesine hizmet verebilmek amacıyla geliştirilen sanal sınıf yazılımıdır. Katılımcı üyeliği, davet seçenekleri, ekran paylaşımı, video ve sunum paylaşımı, anketler ve sohbet odaları gibi araçları ve özellikleri bulunmaktadır. Satın alma seçeneği bulunmamaktadır. Aylık kiralama seçeneği ve 7 günlük ücretsiz deneme sürümü mevcuttur.

Electa

Çevrim içi eğitim ve iş birliği araçları sunan, öğretim yönetim sistemi ile olan bütünleşik yapısı ve esnek lisanslama seçenekleri gibi özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Öğretenler ödevleri ve değerlendirme araçlarını yönetebilir, öğrenenin ilerlemesini izleyebilir. Öğretenler çeşitli eğitim kursları ve programlar sunabilmektedir. Senkron ve asenkron öğrenme biçimleriyle kullanım sağlamaktadır. 14 günlük ücretsiz deneme sürümü bulunmaktadır.

Open Meetings

Açık kaynak kodlu bir sanal sınıf yazılımı olarak RED5 veya Kurento medya sunucusunun yapısını kullanmaktadır. İşbirlikçi belge düzenleme, video konferans, anlık sohbet gibi araçlarla kullanım kolaylığı sunmaktadır. Dosya, resim, ekran paylaşımı, özel mesaj, sohbet odaları gibi diğer sanal sınıf yazılımlarında bulunan birçok özelliği barındırmaktadır. Eğitim kurumlarının sunucularında bazı ayarlamalar, düzenlemeler yapılarak ücretsiz bir şekilde kullanım imkânı sunmaktadır. Mobil desteği

bulunmamaktadır. Farklı öğrenme yönetim sistemleri ile çalışabilmesi için de bazı eklentileri bulunmaktadır.

BigBlueButton

Açık kaynak kodlu sınıf yazılımı olan BigBlueButton kendisi gibi açık kaynak kodlu yönetim sistemleri ile entegre bir şekilde çalışabilme özelliğine sahiptir. Kendi web sitesinden demo olarak yazılım test edilebilmektedir. Kaydedilen dersler yine öğrencilerin erişimine açık bir halde paylaşılabilmektedir. Ortamda web kamera bağlama sayısında bir sınır bulunmamaktadır. Paylaşılan sunum vb. içerikleri yakınlaştırma, uzaklaştırma ve üzerinde çizim yapabilme özelliği de bulunmaktadır. Eş zamanlı olarak belge paylaşımı sunmakta ve Chrome ve Firefox tarayıcılarında kullanıcılar için ses iletimi de mevcuttur.

Zoom

Skype'den sonra kullanılan en popüler çevrim içi ortamlardan biri olarak kabul edilmektedir. Günümüzde süregelen salgın nedeniyle daha tanınır ve kullanılır hale gelmiştir. Bir bağlantı linki üzerinden ortama katılım sağlanabilmektedir. Kullanıcılar 40 dakika ücretsiz kullanım imkânı sunmaktadır. 40 dakika sonra yeni bir oturum başlatılabilir. Ses, görüntü ve ekran paylaşımı seçenekleriyle birlikte ileti kısmı da bulunmaktadır.

Google Meet

Önceki adı Google Hangouts Meet olan Google Meet ile 250 katılımcıya kadar toplantı yapılabilme imkânı bulunmaktadır. Zoom uygulamasında olduğu gibi bir bağlantı linkiyle toplantıya erişim sağlanabilir. Web, Android ve IOS desteği bulunmaktadır. Kullanımı ücretsizdir.

2.5 İlgili Araştırmalar

2.5.1 Yurtiçi Yapılan Araştırmalar

Kaya (2011) yaptığı araştırmada “Sanal Sınıf Yönetiminde Görev Alacak Öğretim Elemanlarının Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı sanal sınıf yönetimi ile birlikte sanal sınıfların yönetiminde görev alacak öğretim elemanlarının eğitim gereksinimlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla 215 öğretim elemanına anket formu uygulanmış, her madde için yüzde ve frekans değeri hesaplanıp yorumlanmıştır. Sonuç olarak öğretim elemanlarının sanal sınıflara karşı

görüşlerinin olumlu olduğu ortaya konmuştur ve sanal sınıf yönetimi ile ilgili verilecek eğitimlerle bu uygulamanın daha da yaygınlaştırılmasında etkili olacağı dile getirilmiştir.

Gök (2011) yaptığı araştırmada “Uzaktan Eğitimde Görev Alan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Algısı” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı uzaktan eğitimle ders veren öğretim elemanlarının sürece yönelik uzaktan eğitim algılarını ortaya çıkarmaktır. Bu algıyı ortaya çıkarmak için literatür taranarak yeni ölçek geliştirilmiş, ölçeğe ait Cronbach alfa iç güvenirlik katsayısı 0,91 bulunmuştur. 13 üniversitenin uzaktan eğitiminde görev alan 81 öğretim elemanından veriler elde edilmiştir. Öğretim elemanları uzaktan eğitim algı düzeyleri “temel bakışa ilişkin algı” ve “kaynaklara erişim” noktasında orta seviye, “eğitim öğretim planlama” noktasında ise algı puanı yüksek seviyede bulunmuştur. Tüm faktörler incelendiğinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitim algı düzeyleri orta seviyede bulunmuştur.

Akçay (2014) yaptığı araştırmada “Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamının Grafik Tasarım Dersinde Kullanımına Yönelik Bir Uygulama ve Öğrenci Algıları” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı eş zamanlı sanal sınıf ortamının grafik tasarım dersinde kullanımı ile ilgili öğrenci algılarını araştırmaktır. Öğrencilerin algıları teknoloji kabul modelindeki teknolojinin motivasyona etkisi, algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı değişkenleri baz alınarak araştırılmıştır. Adobe connect sanal sınıf aracı kullanılarak hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Sonuç olarak grafik tasarım dersinde yukarıda bahsedilen değişkenler açısından, bunlarla birlikte ekonomik oluşu ve motivasyona da olumlu etkisi olduğundan öğrenciler faydalı ve kullanışlı bulmuşlardır.

Polat (2016) yaptığı araştırmada “Çevrim içi Öğrenme Ortamlarında Sınıf Yönetiminin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı çevrim içi öğrenme ortamında sınıf yönetiminin hazırbulunuşluk, başarı, tutum, gibi değişkenler açısından incelenmesi ve bu konuda öğrenci görüşlerine ulaşmaktır. Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Öğretim ilke ve yöntemleri dersi sekiz hafta çevrim içi ortamda işlenmiştir. Hem nicel hem nitel boyutun kullanıldığı araştırmanın nitel boyutunda yarı yapılandırılmış görüşme formuyla öğrenci görüşlerine başvurulmuş, uygulamalar tamamlandıktan sonra başarı testi uygulanmıştır. Sonuç olarak, çevrim içi ortamda derse katılan grup, yüz yüze ortamda derse katılan grup ve her iki ortamda da derse katılan

gruplar arasında öğrenci başarılarının aynı düzeyde arttığı belirlenmiştir. Aynı zamanda sınıf yönetimine yönelik görüşlerinin de aynı seviyede olduğu görülmüştür. Nitel verilerin nicel verileri desteklediği belirlenmiştir.

Atıcı (2004), yaptığı araştırmada “Sosyal Bilgi İnşasına Dayalı Sanal Öğrenme Çevrelerinin Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı, sosyal bilgi inşasına dayalı sanal öğrenme çevresi ve geleneksel öğrenme çevresi arasında farklılık olup olmadığını belirlemektir. Öntest-sontest ve deney kontrol grubu desenine göre uygulanmıştır. Sonuç olarak öntest ve sontest deney gruplarında başarı ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sosyal bilgi inşasına dayalı sanal öğrenme çevrelerinin öğrenmeye olumlu katkısı olduğu ortaya konmuştur.

Yılmaz (2015), yaptığı araştırmada “The Effects Of Live Virtual Classrom On Students Achevement And Students Opinion About Live Virtual Classroomm At Distance Education” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı sanal sınıf ortamlarının öğrencilerin başarıları üzerindeki etkiyi incelemektir. Araştırma sonucunda sanal sınıf ortamlarının öğrenci başarısını artırdığı, olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Sanal sınıf ortamının erişebilirliği, kayıt özelliği de video ve resimlerle etkileşim sağlayabildiği için esnek bir ortam sunduğunu ortaya koymuştur.

Özmen (2001), yaptığı araştırmada “Eğitimde Sanal Sınıf Uygulaması ve Sonuçları” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı eğitimde sanal sınıf uygulamalarının etkilerinin incelenmesidir. Araştırma neticesinde öğrenci için motivasyonun yüz yüze ortamda olduğu gibi sanal sınıf ortamında da önemli olduğu kanısına varılmıştır. Ek olarak da etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için ders içeriği ve materyallerin de uygulamaya yönelik hazırlanıp kullanılmasının da büyük fayda sağlayacağı ifade edilmiştir.

Özkaynak (2022), yaptığı araştırmada “Matematik Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Dönemindeki Sanal Sınıf Yönetim Biçimleri Üzerine Bir Fenomenolojik Çalışma” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde sanal sınıf yönetimine yönelik görüşlerini almaktır. Araştırma fenomenolojik desende yapılmış nitel bir çalışmadır. 12 öğretmenden yarı yapılandırılmış görüşme formuyla görüşleri alınmış ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Sonuç olarak matematik öğretmenlerinin sanal sınıf yönetim becerileri sınıf yönetimi boyutları kapsamında incelenmiştir.

Çakır ve Yalçın (2006), yaptığı araştırmada “ İnternet ve İnternet’e Dayalı Sanal Dershanesi Sistemi” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı, sanal dershanenin eğitime olan katkısı, öğretmen ve öğrenci tarafından değerlendirilmesidir.

Apaydın (2011), yaptığı araştırmada “Sanal Okullar Virtual Schools” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı Türkiye ve dünyadaki sanal sınıf uygulamalarına yönelik çalışmaları incelemektir. Sonuç olarak öğretmenlerin öğrenci başarısını arttırmak, öğrencilerle iletişimi sağlayabilmek gibi görevleri olduğu sonucuna varmıştır.

Kırali ve Alıcı (2016), yaptığı araştırmada “Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı, uzaktan eğitim algısına yönelik olarak cinsiyet, bilgisayar kullanma alışkanlıkları, kişisel bilgisayara sahip olma değişkenlerini baz alarak üniversitede eğitim gören öğrencilerin görüşlerini almaktır. Araştırmada tarama modeli kullanılarak Gündüz (2013) tarafından geliştirilen “Uzaktan Eğitim Algısı” ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak uzaktan eğitim algılarının cinsiyet ve internete sahip olma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kişisel bilgisayara sahip olma ve bilgisayar kullanma sıklığına göre anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Akkuş ve Acar (2017), yaptığı araştırmada “Eş Zamanlı Öğrenme Ortamlarında Karşılaşılan Teknik Sorunların Öğretici ve Öğrenen Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı, eş zamanlı öğrenme ortamlarında karşılaşılan teknik sorunların ne olduğu ve öğretici ile öğrenen üzerindeki etkilerini belirlemektir. Araştırma nitel araştırma desenine göre yürütülmüş olup veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Sonuç olarak teknik sorunların ses, internet, bağlantı hızı üzerine olduğu ortaya konmuştur. Bu sorunların göz önünde bulundurulup düzeltilmesinin teknik sıkıntıları da en aza indirgeyeceği düşünülmektedir.

Akgöl ve vd. (2022), yaptığı araştırmada “Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Yeterliliklerinin İncelenmesi” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerini incelemektir. Kolayda örnekleme yöntemiyle 344 öğretmene ulaşılmış Can ve Gündüz (2021) “Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin branşları, çalıştıkları yıl kadar olan mesleki kıdemleri, görev yaptıkları eğitim kademeleri, sanal sınıf deneyimi değişkenlerine göre anlamlı farkın olduğu, cinsiyet değişkenine göre ise anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Yılmazsoy, B., Özdiç, F. ve Kahraman, M (2018), yaptığı araştırmada “Sanal Sınıf Yönetimine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi” konusunu incelemişlerdir. Bu araştırmanın amacı, sanal sınıf yönetimine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesidir. Polat (2016) tarafından geliştirilen sınıf yönetimi ölçeği kullanılmıştır. Ölçek ve alt boyutları için betimsel istatistik kullanılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin ölçek ve alt boyutlarından aldığı puanların ortalamasının üstünde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin planlama, iletişim ve etkileşim iyi olduğunda, zaman yönetimi ve motivasyon sağlandığında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Gündüz (2021), yaptığı araştırmada “Sanal Sınıflarda Eş Zamanlı Sesli Yanıt Verme (Esey) Uygulamasının Değerlendirilmesi ve Kabul Edilme Düzeyinin İncelenmesi” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı, sanal sınıflarda Esey uygulamasının kullanılması, değerlendirilmesi ve kabul edilme düzeyinin incelenmesidir. Çalışmaya 27 lisansüstü öğrencisi katılmıştır. Öğrencilere uygulama süresince her hafta farklı tür ve düzeyde sorulara sesli bir şekilde cevap vermiştir. Görüşme formuyla elde edilen bilgiler nitel yöntemlerle analiz edilmiştir. Sonuç olarak açık uçlu sorularda verilen uzun cevaplar ESEY uygulamasıyla zamandan tasarruf sağlamaktadır.

Can ve Nikolayibidis (2022), yaptığı araştırmada “Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimin Görünümü” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı, öğretmen ve veli görüşlerine göre uzaktan eğitim uygulamalarını incelemektir. Nitel araştırma yöntemiyle 37 öğretmen ve 70 veliden yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmış, içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Sonuç olarak, katılımcılar uzaktan eğitimi kısmen yeterli bulmaktadırlar. Veliler daha çok EBA, derslerin süresi, öğrencilerin dikkat düzeyiyle ilgili sorun olduğunu belirtmişlerdir ve öğretmenlerin bu sorunlara yönelik uyguladığı çözümler ortaya konmuştur. Katılımcıların bazıları uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunların çözümü olmadığına ve bu sorunların çözülebileceğine inanmadıklarını ifade etmişlerdir.

2.5.2 Yurt dışı Yapılan Araştırmalar

Rovai ve Wighting (2005), yaptığı araştırmada “Feelings of alienation and community among higher education students in a virtual classroom” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı, sanal sınıfta yükseköğrenim öğrencileri arasında yabancılaşma duyguları incelenmek istenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin bu konuda

sanal sınıf deneyimlerinin artırılması ve deneyimlerin takip edilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. İşbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasıyla sınıftaki bireyler arasında yakınlık duygusunu da arttırabileceğini dile getirmiştir.

Stewart (2011), yaptığı araştırmada “Teaching In The 21st Century: A Study In Transitioning From The K-6 Traditional Classroom” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı, yüz yüze sınıf yönetiminde geçerli olan özelliklerin çevrim içi ortamlarda da geçerli olduğunu ortaya koymaktır. Çevrim içi ortamlarda kullanılan sınıf yönetimi yaklaşımlarına göre öğretmenler tarafından daha çok önlemsel sınıf yönetim modeli kullanıldığında çevrim içi ortamlarında yeteri kadar zengin olabileceğini dile getirmiştir. Sonuç olarak çevrim içi ortamlarında gerekli koşullar sağlandığında kaliteli bir eğitim ortamı haline geleceği, farklı yöntem tekniklerle desteklendiğinde istenilen verimin alınabileceğine önem vermiştir.

Li (2012), yaptığı araştırmada “Student Misbehaviors and Teacher Techniques in Online Classrooms: Instrument Development and Validation” konusunu incelemiştir. Yapılan çalışmada öğrenci sayısı, çevrim içi ortamlarda öğrenme deneyimi gibi demografik verilere göre kullanım algılarının farklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Hughes ve Golann (2008), yaptığı araştırmada devamsızlık yapan öğrencilerin sisteme yüklenmiş olan ders kayıtlarından faydalanması derste gereksiz tekrar ve gecikmelerin de önüne geçmiştir. Öğrencilerin bazılarının sanal sınıf ortamlarında motivasyonlarının daha yüksek olduğunu dile getirmişlerdir. Yazılım ve donanım olarak gerekli eksikliklerin giderildiği takdirde sanal sınıfların olumlu etkilerinin olacağı öngörülmektedir.

Lim (2010), yaptığı araştırmada “Student perceptions of the use of illuminate live for synchronous e-learning” konusunu incelemiştir. Bu araştırmanın amacı, yüz yüze sınıf öğrenimini destekleyebilmek adına Elluminate Live adlı eş zamanlı sanal sınıf yazılımını kullanmaya yönelik öğrenci algılarını keşfetmektir. Yazılımın öğrenme etkinliklerine yönelik olarak öğrencilerin yarar algıları ve öğrenme süreçlerine etkileri araştırılmıştır. Veriler Özden ve arkadaşları (2004) tarafından geliştirilen “Kullanıcı Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Sonuç olarak bu yazılımla ilgili öğrencilerin en kullanışlı bulduğu araçların sohbet ekranı ve sunum aracı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bir kısmı bu yazılımı kullanarak ders işlemenin daha iyi olduğunu, bir kısmının da hiçbir zorluk yaşamadan yazılımı kullandığını belirtmiştir.

Clark ve Kwinn (2007) yaptıkları araştırmada sanal sınıf ortamlarını farklı mekânlarda bulunan öğretmen ve öğrencilerin aynı zaman diliminde bir araya gelebildikleri çevrim içi ortam olarak tanımlamışlardır. Ayrıca sanal sınıflarda bulunan araçlar ile çift yönlü iletişimin sağlandığı ve derslerin kayıt altına alınıp tekrar izlenebilmesinin sanal sınıfların avantajlı yönleri olduğunu ve bu ortamların tercih edilmesinde olumlu etkenler olduğunu göstermektedir.

McBrien ve arkadaşları (2009), sanal sınıf ortamlarında teknik sorunlarla karşılaşıldığı, bu sorunların ortadan kaldırılarak ders katılımını olumsuz etkileyen sorunların ortadan kaldırılabilceğini belirtmektedir. Öğrencilerin kamera ve mikrofonlarının açık olması ve bunlara konuşması aynı zamanda öğrencilerin topluluk önünde de konuşuyormuş hissini uyandırmakta ve onların bu iletişimlerini de güçlendirmektedir.

Baker (2004), yaptığı araştırmada “An Investigation Of Relationships Among Instructor Immediacy And Affective And Cognitive Learning In The Online Classroom” konusunu incelemiştir. Araştırmanın amacı çevrim içi sanal sınıf ortamlarında öğretmenin ilgisi, öğrenci sorularına anında dönüt verebilmesi ile bunların duyuşsal ve bilişsel öğrenmeye katkısı ve bunlar arasındaki ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma sonucunda sorunların çözülmesinin öğrenciler açısından bilişsel olarak algılandığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin de süreçte anlaşılabilir bir dil kullanmasının başarı üzerinde olumlu etkisi olduğu ve sanal sınıflar için de etkili bir öğrenme ortamı oluşturması bakımından önem kazandığını göstermektedir.

Tartavuela vd. (2020), araştırmalarında pandemi ile birlikte uzaktan eğitime geçilmesinde bu sürece uyum sağlama konusunda üniversitelerin ve üniversite öğrencilerinin daha az sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak geleneksel eğitimin tamamlayıcısı olarak uzaktan eğitimin kullanılabileceği düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, uygulama süreci, veri toplama süreci ve analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel ve nitel boyutun birlikte ele alındığı karma yöntemin eş zamanlı deseni kullanılmıştır. Karma yöntem, nicel yöntemden elde edilen sayısal verileri, nitel yöntemden yararlanarak metinsel ifadeleri toplayıp ortaya yeni bir sentez çıkarmayı hedeflemektedir (Creswell ve Plano Clark, 2007). Karma yöntemi kullanmanın birçok olumlu tarafı bulunmaktadır. Bunlar; ulaşılan verilerin birbirini desteklemesi, araştırmanın tutarlılığını ve geçerliğini arttırmak, hipotezlerin test edilmesi sürecinde nicel ve nitel yöntemin zayıf oldukları noktaların birbirini tamamlaması gibi noktalardır. Aynı zamanda ulaşılan araştırma sonucunun daha geniş kitlelere duyurulması ve kullanılabilir olması noktasında daha işlevli olmasını sağlamaktadır. Karma yöntem 1990'lı yıllardan itibaren sosyal bilimlerde ayrı bir alan olarak görülüp, araştırmalarda birbirini etkileyen birden çok faktörden oluşmaktadır. Bu nedenle karma yöntem durumları ayrıntılı bir şekilde inceleme fırsatı oluşturduğu için araştırmalarda daha fazla kullanılmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutunda katılımcıların sanal sınıf yönetimi yeterlikleri araştırılmıştır. Nicel araştırma yöntemi, gözlenen ve ölçülen olgu ve olayların, sayısal verilerle ortaya konup ifade edilmesini sağlayan yöntem olarak tanımlanmaktadır (Erişti, 2013).

Çalışmanın nitel kısmında ise öğrenci ve öğretmenlerden sanal sınıf ortamlarına ve kullandıkları uygulamaya yönelik görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Çalışmada, örneklem seçilirken seçkisiz olmayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemi, örneklemin zaman, para gibi sınırlılıklar sebebiyle kolay ulaşılabilir ve

uygulama yapılabilcek birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, 2012). Çok sayıda öğretmen ve öğrenci bulunduğundan kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğretmen ve öğrenci sayısının fazla olması, zaman sınırlılığı olmasından dolayı amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Elazığ il ve ilçelerinde görev yapan öğretmen ve eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın evrenini oluşturan katılımcılar arasından kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile seçilen 2021-2022 eğitim öğretim yılında Elazığ ili Millî Eğitim Bakanlığına bağlı merkezde bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan Covid 19 pandemisinde uzaktan eğitimde sanal sınıflarda, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler ve eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın nicel kısmında 325 öğretmenden veri toplanmıştır. Nitel boyutunda ise 15 öğretmen ve 17 öğrenciden yarı yapılandırılmış görüşme formuyla veriler toplanmıştır.

Görüşme formu ile veri toplanan katılımcılar ve kodlamaları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1*Araştırmanın Nitel Boyutunda Yer Alan Katılımcılara İlişkin Bilgiler*

Grup	F	%	Grup Kodu
Öğrenci	17	53	ÖR1
			ÖR2
			ÖR3
			ÖR4
			ÖR5
			ÖR6
			ÖR7
			ÖR8
			ÖR9
			ÖR10
			ÖR11
			ÖR12
			ÖR13
			ÖR14
			ÖR15
			ÖR16
			ÖR17
Öğretmen	15	46	ÖG1
			ÖG2
			ÖG3
			ÖG4
			ÖG5
			ÖG6
			ÖG7
			ÖG8
			ÖG9
			ÖG10
			ÖG11
			ÖG12
			ÖG13
			ÖG14
			ÖG15

Tablo 1’de görüşme formu aracılığıyla nitel verilerin toplandığı katılımcılar gösterilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 15 öğretmen ve bu okullarda eğitim gören 17 öğrenciden oluşmaktadır. Görüşleri belirtilirken isimlerinden bağımsız olarak kodlar verilerek belirtilmiştir.

Tablo 2*Araştırmada Yer Alan Katılımcılara İlişkin Bilgiler*

Değişken	Grup	n	Yüzde(%)
Cinsiyetiniz	Kadın	199	%61,2
	Erkek	126	%38,8
Eğitim Durumu	Lisans	260	%80,0
	Lisansüstü	65	%20,0
Branş	Branş Öğretmeni	325	%100,0
Sanal Sınıf Deneyimi	Var	310	%95,4
	Yok	15	%4,6
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	71	%21,8
	6-10 yıl	94	%28,9
	11-15 yıl	65	%20,0
	16-20 yıl	47	%14,5
	21 yıl ve üzeri	48	%14,8
Kademe	Ortaokul	250	%76,9
	Lise	75	%23,1

Tablo 2’ye göre araştırmaya katılan 325 öğretmenin %61,2’sini kadın, %38,8’i ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 325 öğretmenin eğitim durumu değişkeni açısından %80’i lisans, %20’si lisansüstü mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %21,8’i 1-5 yıl, %28,9’u 6-10 yıl, %20’si 11-15 yıl, %14,5’i 16-20 yıl, %14,8’i ise 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %23,1’i lise, %76,9’u ise ortaokul kademesinde görev yapmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Nicel araştırma verileri, Can ve Gündüz (2021) tarafından geliştirilen ve beşli likert tipi 24 maddeden oluşan “Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği Ölçeği” ile elde edilmiştir. Ölçek iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım katılımcıların demografik bilgilerini içermektedir. Bu bilgiler altı bağımsız değişkenden oluşmaktadır. Bunlar; cinsiyet, eğitim durumu, branş, sanal sınıf deneyimi, mesleki kıdem ve görev yapılan eğitim kademesinden oluşmaktadır. İkinci kısımda öğretmenlerin sanal sınıf yönetimini ölçebilmeye yönelik 24 madde yer almaktadır. Anket “Kesinlikle katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle Katılmıyorum” olmak üzere beş seçenekten oluşmaktadır. Ölçek sanal sınıf içi etkinlikler, öğrencilerle ilişkiler ve

sanal sınıf yönetimi olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Can ve Gündüz (2021) tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliği ölçeğinin iç tutarlık katsayıları ile ilgili veriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Ölçeğin İç Tutarlık Katsayıları

	Spearman-Brown katsayısı	Guttman katsayısı	Cronbach Alfa katsayısı (α)
Öğrencilerle ilişkiler alt boyutu	,88	,84	,91
Sanal sınıf içi etkinlikler alt boyutu	,79	,79	,83
Sanal sınıf içi yönetim alt boyutu	,68	,63	,76
Sanal sınıf yönetimi yeterliği	,79	,77	,90

Bu verilere göre ölçeğin geçerlik ve güvenirlik düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir.

Nitel araştırma verileri, öğrenci ve öğretmenlerin sanal sınıf ortamları ve sanal sınıf yönetimi boyutlarına ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla sekiz adet açık uçlu sorunun yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sorular hazırlanırken literatürde yapılmış sanal sınıfla ilgili çalışmalar incelenerek hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra geçerliğin sağlanması adına uzman görüşüne başvurulmuştur. Gelen dönütlere göre görüşme formundaki sorular üzerinde düzenleme yapılmış ve son hali verilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Tanılayıcı istatistik yöntemleri olarak frekans, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Sosyodemografik sorular için frekans tablosu oluşturulmuştur. Değişkenlerin grup ortalamalarındaki farklılıkları görebilmek için iki gruplu değişkenlerde bağımsız örneklem T-Test, grup gözlem sayısı yetersiz olan sanal sınıf deneyimi değişkeni için non parametrik Mann Whitney-U analizi uygulanmıştır. Üç ve daha fazla gruplu değişkenlerde One-Way ANOVA analizi uygulanmıştır.

Nitel verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma bulgularının sunumunda katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. İçerik

analizinde yapılan işlem verileri belirli tema ve kavramlar etrafında bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı bir biçime getirmektir. İçerik analizinin amacı elde edilen verileri açıklayacak kavram, tema ve bunlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır (Karataş, 2015). Öğretmen ve öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar belli temalar altında gruplandırılarak aynen alıntılar da yapılmıştır.

3.5 Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, ölçme aracının araya başka bir özellik karışmadan ölçmesi gereken özelliği ölçebilme derecesidir (Baki ve Gökçek, 2012). Güvenirlik, bilimsel bir şekilde elde edilen bulguların ayrı ölçümlerde benzer ve araştırma tekrarlandığında sonuçların yinelenebilirlik derecesi olarak tanımlanabilir. Araştırma kapsamında kullanılan “Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği Ölçeği” nin geçerlik ve güvenirlik çalışması Can ve Gündüz (2021) tarafından yapılmıştır. Bu doğrultuda bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamada aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmiştir:

- Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak adına görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın taraması sonucunda konuya dair kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizinde temalar oluşturulurken temaların kendi aralarındaki ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Görüşmede alınan bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve gizlilik noktasında dikkat edilmesi karşılıklı güven açısından önemli bir noktadır. Böylelikle toplanan veriler gerçeğe daha yakın bilgiler olacaktır ve iç geçerliği sağlamada en önemli etkenlerden biridir (Guba ve Lincoln, 1991).
- Araştırmanın dış geçerliği arttırabilmek için araştırma süreci boyunca yapılanlar ayrıntılı olarak aktarılmıştır. Örneklem, veri toplama araçları, araştırma modeli, verilerin analizi, alanyazında yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak için bulgular hiç değişiklik yapılmadan, yorum katılmadan verilmiştir.
- Araştırmanın dış güvenirliliğini sağlamak adına veri toplama araçları, analiz aşamasında oluşturulan tema ve kodlamalar, yorumlamalar dışardan bir uzman incelemesi sağlanarak teyit edilmesi sağlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

Sanal sınıf ortamların ve sanal sınıf yönetimine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırma kapsamına yönelik bulgular ve yorumlar bu bölümde sunulmuştur.

4.1 Nicel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Normallik varsayımı ve güvenilirlik analizine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Normallik Varsayımı Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Ölçek	n	Ort.	SS	Kolmogorov Smirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık	Cronbac's Alpha
Öğrencilerle İlişkiler	325	39,35	7,48	,000	-,380	,424	,893
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	325	31,44	4,42	,000	-,593	1,248	,800
Sanal Sınıf Yönetimi	325	19,27	3,98	,000	-,574	,292	,904
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	325	90,07	13,61	,000	-,618	1,273	,927

* p <0,05

Tablo 4'te sunulan normallik analizi ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ölçeğin basıklık ve çarpıklık değerleri -2; +2 sınırını aşmadığından analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği yüksek düzeydedir (George and Mallery, 2010). Cronbach Alpha katsayısının 0,60 ile 0,80 arasında olması ölçeğin orta güvenilir, 0,80 ile 1,00 arasında olması ise ölçeğin yüksek güvenilir olduğunu göstermektedir (Kayış, 2009; Kılıç, 2016).

4.1.1 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

Tablo 5'te öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliliklerinin cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5

Cinsiyet Değişkeni T-Test Analizi Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Öğrencilerle İlişkiler	Kadın	199	39,47	7,48	,374	323	,709
	Erkek	126	39,15	7,49			
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	Kadın	199	31,59	4,33	,768	323	,443
	Erkek	126	31,20	4,55			
Sanal Sınıf Yönetimi	Kadın	199	19,43	3,92	,929	323	,354
	Erkek	126	19,01	4,08			
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	Kadın	199	90,50	13,26	,726	323	,468
	Erkek	126	89,38	14,17			

*p<0,05

Tablo 5'e göre sanal sınıf yönetimi yeterliliği ölçeğinin öğrencilerle ilişkiler ($p=,709>0,05$), sanal sınıf içi etkinlikler ($p=,443>0,05$), sanal sınıf yönetimi ($p=,354>0,05$) alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark bulunmamaktadır. Aynı şekilde ölçeğin toplam puanında da cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmamaktadır ($p=,468>0,05$). Buna göre sanal sınıf yönetimi yeterliliğinin cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermediği söylenebilir.

4.1.2 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri eğitim durumu değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

Tablo 6'da öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine ilişkin t-testi bulguları verilmiştir.

Tablo 6*Eğitim Durumu Değişkeni T-Test Analizi Tablosu*

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Öğrencilerle İlişkiler	Lisans	260	38,87	7,40	-2,334	323	,020*
	Lisansüstü	65	41,27	7,52			
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	Lisans	260	30,90	4,48	-4,566	323	,000*
	Lisansüstü	65	33,61	3,38			
Sanal Sınıf Yönetimi	Lisans	260	18,85	3,98	-3,846	323	,000*
	Lisansüstü	65	20,93	3,55			
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	Lisans	260	88,63	13,63	-3,896	323	,000*
	Lisansüstü	65	95,83	12,00			

*p<0,05

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Öğrencilerle İlişkiler alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,020<0,05$). Lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin Öğrencilerle İlişkiler alt boyutu puanı Ortalaması ($41,27\pm7,52$), lisans mezunu öğretmenlerin Öğrencilerle İlişkiler alt boyutu Puanı Ortalamasından ($38,87\pm7,40$) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Sanal Sınıf İçi Etkinlikler alt boyutu Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$). Lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin Sanal Sınıf İçi Etkinlikler alt boyutu Puanı Ortalaması ($33,61\pm3,38$), lisans mezunu öğretmenlerin Sanal Sınıf İçi Etkinlikler Ölçeği Puanı Ortalamasından ($30,90\pm4,48$) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Sanal Sınıf Yönetimi alt boyutu Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$). Lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Ölçeği Puanı Ortalaması ($20,93\pm3,55$), lisans mezunu öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi alt boyutu Puanı Ortalamasından ($18,85\pm3,98$) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$). Lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği Puanı

Ortalaması (95,83±12,00), lisans mezunu öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği Puanı Ortalamasından (88,63±13,63) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

4.1.3 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri sanal sınıf yönetimi deneyimine sahip olma değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

Tablo 7’de öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerinin sanal sınıf deneyimine sahip olma değişkenine ilişkin mann whitney-u analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 7

Sanal Sınıf Deneyimi Değişkeni Mann Whitney-U Analizi Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Öğrencilerle İlişkiler	Var	310	39,36	7,34	-,018	323	,985
	Yok	15	39,06	10,10			
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	Var	310	31,52	4,20	-,842	323	,400
	Yok	15	29,73	7,57			
Sanal Sınıf Yönetimi	Var	310	19,31	3,94	-,518	323	,604
	Yok	15	18,46	4,79			
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	Var	310	90,20	13,18	-,335	323	,738
	Yok	15	87,26	21,02			

*p<0,05

İki gruplu değişkenlerde veri normal dağılım gösteriyor olsa da karşılaştırmalı iki gruptan biri 30’dan az gözleme sahip ise T-Testin non parametrik alternatifi olan Mann Whitney-U analiz testi yapılmıştır (Karagöz, 2010; Kayış, 2009). Sanal sınıf deneyimi olmayan 15 öğretmen bulunmaktadır. T-test ve Mann Whitney-U analizleri birbirini destekleyen sonuçlar vermektedir.

Tablo 7’ye göre sanal sınıf yönetimi yeterliliği ölçeğinin öğrencilerle ilişkiler (p=,985>0,05), sanal sınıf içi etkinlikler (p=,400>0,05), sanal sınıf yönetimi (p=,604>0,05) alt boyutlarında sanal sınıf deneyimi açısından anlamlı fark bulunmamaktadır. Aynı şekilde ölçeğin toplam puanında da sanal sınıf deneyimi değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık bulunmamaktadır (p=,738>0,05). Buna göre sanal sınıf yönetimi yeterliliğinin sanal sınıf deneyimi değişkeni açısından farklılık göstermediği söylenebilir.

4.1.4 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri görev yapılan eğitim kademesi değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

Tablo 8’de öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliliklerinin görev yapılan eğitim kademesi değişkenine ilişkin t-testi bulguları verilmiştir.

Tablo 8

Kademe Değişkeni T-Test Analizi Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Öğrencilerle ilişkiler	Ortaokul	250	39,60	7,12	1,101	323	,272
	Lise	75	38,52	8,56			
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	Ortaokul	250	31,65	4,19	1,560	323	,120
	Lise	75	30,74	5,05			
Sanal Sınıf Yönetimi	Ortaokul	250	19,57	3,80	2,517	323	,012*
	Lise	75	18,26	4,40			
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	Ortaokul	250	90,83	12,47	1,583	323	,117
	Lise	75	87,53	16,70			

*p<0,05

Tablo 8’e göre kademe değişkenine göre sanal sınıf yönetimi yeterliliği ölçeğinin öğrencilerle ilişkiler ($p=,272>0,05$), sanal sınıf içi etkinlikler ($p=,120>0,05$) alt boyutlarında kademe değişkeni açısından anlamlı fark bulunmamaktadır. Aynı şekilde ölçeğin toplam puanında da kademe değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmamaktadır ($p=,117>0,05$).

Kademe değişkeni gruplarına göre Sanal Sınıf Yönetimi alt boyutu Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,012<0,05$). Ortaokul öğretmenlerinin Sanal Sınıf Yönetimi alt boyutu Puanı Ortalaması ($19,57\pm3,80$), lise öğretmenlerinin Sanal Sınıf Yönetimi alt boyutu Puanı Ortalamasından ($18,26\pm4,40$) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Buna göre sanal sınıf yönetimi yeterliliğinin ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi lise kademesinde görev yapan öğretmenlerden anlamlı derecede farklılık gösterdiği söylenebilir.

4.1.5 Öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri mesleki kıdem değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

Tablo 9’da öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliliklerinin mesleki kıdem değişkenine ilişkin tek yönlü anova analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9

Mesleki Kıdem Değişkeni Tek Yönlü Anova Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	Var.K	K.T.	SD	K.O.	F	p
Öğrencilerle İlişkiler	1-5 yıl	71	43,32	6,91	GA	2037,477	4	509,369	10,134	,000*
	6-10 yıl	94	39,55	6,01	GI	16084,831	320	50,265		
	11-15 yıl	65	38,27	6,01	Toplam	18122,308	324			
	16-20 yıl	47	38,65	6,72						
	21 yıl ve üzeri	48	35,22	10,29						
	Toplam	325	39,35	7,47						
Sanal Sınıf İçi Etkinlikler	1-5 yıl	71	33,61	3,62	GA	464,860	4	116,215	6,347	,000*
	6-10 yıl	94	30,70	4,08	GI	5859,336	320	18,310		
	11-15 yıl	65	30,76	3,86	Toplam	6324,197	324			
	16-20 yıl	47	31,57	4,49						
	21 yıl ve üzeri	48	30,45	5,66						
	Toplam	325	31,44	4,41						
Sanal Sınıf Yönetimi	1-5 yıl	71	21,76	2,71	GA	737,815	4	184,454	13,400	,000*
	6-10 yıl	94	19,26	3,45	GI	4404,812	320	13,765		
	11-15 yıl	65	18,90	3,69	Toplam	5142,628	324			
	16-20 yıl	47	18,38	3,84						
	21 yıl ve üzeri	48	16,97	5,09						
	Toplam	325	19,27	3,98						
Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği	1-5 yıl	71	98,70	10,11	GA	8342,492	4	2085,623	12,907	,000*
	6-10 yıl	94	89,52	10,97	GI	51708,881	320	161,590		
	11-15 yıl	65	87,95	10,94	Toplam	60051,372	324			
	16-20 yıl	47	88,61	12,93						
	21 yıl ve üzeri	48	82,66	19,56						
	Toplam	325	90,07	13,61						

*p<0.05

Tablo 9’da öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). bu durum öğretmenlerin sanal sınıf yönetimine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni bakımından anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Mesleki kıdem değişkeni gruplarına göre “Öğrencilerle İlişkiler” alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$).

- 1-5 yıl ($\bar{x}= 43,32$) ile 6-10 yıl ($\bar{x}=39,55$),
- 1-5 yıl($\bar{x}= 43,32$) ile 11-15 yıl ($\bar{x}=38,27$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}= 43,32$) ile 16-20 yıl ($\bar{x}=38,65$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}= 43,32$) ile 21 yıl ve üstü ($\bar{x}=35,22$) olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

Mesleki kıdem değişkeni gruplarına göre “Sanal Sınıf İçi Etkinlikler” alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$).

- 1-5 yıl ($\bar{x}=33,61$) ile 6-10 yıl ($\bar{x}=30,70$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=33,61$) ile 11-15 yıl ($\bar{x}=30,76$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=33,61$) ile 16-20 yıl ($\bar{x} =31,57$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=33,61$) ile 21 yıl ve üstü ($\bar{x}=30,45$) olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

Mesleki kıdem değişkeni gruplarına göre “Sanal Sınıf Yönetimi” alt boyutu Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$).

- 1-5 yıl ($\bar{x}=21,76$) ile 6-10 yıl ($\bar{x}=19,26$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=21,76$) ile 11-15 yıl ($\bar{x}=18,90$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=21,76$) ile 16-20 yıl ($\bar{x}=18,38$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=21,76$) ile 21 yıl ve üstü ($\bar{x}= 16,97$) olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

Mesleki kıdem değişkeni gruplarına göre “Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği” puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$).

- 1-5 yıl ($\bar{x}=98,70$) ile 6-10 yıl ($89,52$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=98,70$) ile 11-15 yıl ($87,95$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=98,70$) ile 16-20 yıl ($88,61$),
- 1-5 yıl ($\bar{x}=98,70$) ile 21yıl ve üstü ($\bar{x}=82,66$) olan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir.

4.2 Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Nitel araştırma kapsamında öğretmen ve öğrencilerden elde edilen veriler, tablolar halinde sunulmuş ve ayrıca katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Çalışma kapsamında görüşleri alınan öğretmen katılımcılar için ÖG, öğrenci katılımcılar için ise ÖR kısaltması kullanılmıştır.

Uzaktan eğitimde sanal sınıf ortamlarında ders veren öğretmenler ve sanal sınıflarda eğitim alan öğrencilerden elde edilen veriler yukarıda tablodaki gibi kodlanmıştır.

SORU 1 Sanal sınıfa yönelik görüşleriniz nelerdir?

Sanal sınıf ortamlarına yönelik görüşlerin sorulduğu soruya verilen cevaplar frekanslarıyla birlikte Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Sanal Sınıfa Yönelik Görüşler

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Verimli değil	2
	Yüz yüze eğitimin destekleyicisi	8
	Zaman ve mekân bağımsızlığı	3
	Yönetimi sağlamak zor	1
	Teknoloji çağına uyum için önemli	1
	Ekonomik	1
Normal eğitim daha iyi		3
Öğrenci Görüşü	Sürekli ekrana bağlı kalmak açısından kötü	2
Verimli değil		5
Eğitim için iyi, çağa uygun		4
Derslerden geri kalmama		2
Dersleri anlamama		1

Tablo 10’da görüldüğü gibi öğretmen ve öğrencilerin sanal sınıfı verimli bulmadıkları; zaman, mekân ve ekonomik faktörlerin sanal sınıf kullanımını etkilediği belirlenmiştir. İki katılımcı da eğitim açısından çağa uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Yine katılımcılar sanal sınıfların başlıca öğretim ortamı olarak değil de yüz-yüze eğitimi destekleyici bir ortam olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Verimli Değil

“Verimli Değil” ifadesi, sanal sınıfın verimli olmadığını, eğitimin asıl ortamı olmadığı anlamına gelen ifadeleri kapsamaktadır. Teknolojiyi kullanırken yaşanan teknik sorunların, teknoloji hazırbulunuşluğunun olmaması gibi sorunlar katılımcıların sanal sınıf ortamlarını eğitim açısından verimli bulmadıkları düşüncesine yöneltmiştir.

“Öğrencilerle birebir ders yapmakta yeterince faydalı olmadığını fark ettim” (ÖG2)

“Kötü, çünkü dersleri anlamıyorum, daha çok geliştirilmeli.” (ÖR4)

Yüz yüze eğitimin destekleyicisi

Sanal sınıfın dezavantajları olduğunu düşüncesiyle ancak eğitime destek olarak kullanılabileceği doğrultusunda görüşlere yer verilmiştir.

“Eğitim içerisinde kullanılmasını faydalı buluyorum. Ancak geleneksel eğitimin alternatifi olarak değil, destekleyicisi olarak.” (ÖG3)

Normal eğitim daha iyi

Sanal sınıf ortamları gerek öğretmenden kaynaklı gerekse teknolojik altyapıdan kaynaklı sorunlardan dolayı geleneksel sınıf ortamlarının daha verimli olduğu dile getirilmiştir.

“Normal eğitim süreci daha verimli oluyor.” (ÖR1)

“Eğitim için iyi, çağa uygun”

Artık toplumun her kesiminin teknoloji ile iç içe olduğu düşünülerek uzaktan eğitim ve içinde barındırdığı sanal sınıf gibi birçok kavram ve uygulamalar da içinde bulunduğumuz yüzyılın gerektirdiklerindendir.

“Yaşadığımız çağa uygun olarak da bence sanal sınıf oldukça verimli bir eğitim.” (ÖR17)

SORU 2 Sanal sınıf ortamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

Katılımcıların sanal sınıf ortamında karşılaştıkları zorluklar frekanslarıyla birlikte Tablo 11’de verilmiştir. Öğretmenlerin teknik sıkıntılar, sınıf yönetimini sağlamada güçlük ve öğrencilerle iletişim kuramama gibi yanıtlar verdiği görülmüştür. Öğrencilerin de internet ve ses kesintisi sorunları ve sanal sınıf ortamında istenilen sessizliğin oluşmadığına dair cevapları sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 11

Sanal Sınıf Ortamında Karşılaşılan Güçlükler

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Öğrenen katılımı düşük	2
	Teknik sıkıntılar	5
	Sınıf yönetimi	4
	Öğrencilerle iletişimsizlik	4
	Sınav güvenliği	2
	Teknoloji okuryazarlığının yetersiz olması	1
	Hazırbulunuşlukların aynı olmaması	2
Öğrenci Görüşü	İnternet kesintisi	12
	Öğretmenle iletişim eksikliği	1
	Derslerin verimli olmaması	4
	Ses kesintisi	6
	Gürültü	2
	Sağlık sorunları	1

Tablo 11 incelendiğinde öğretmen ve öğrencilerin daha çok teknik sıkıntılar konusunda internet kesintisi, ses kesintisi gibi görüşler belirttiği görülmektedir.

Teknik sıkıntılar

Katılımcıların ders esnasında dâhili ve harici donanımlarından dolayı yaşadıkları ses ve görüntü sorunları, internete bağlantı sorunları, çok kişinin derse katılım sağlamasından dolayı sistemin bunu kaldıramaması gibi aksaklıklar ders işleyişini olumsuz yönde etkilemiştir.

“Uzaktan eğitimde internet sorunu yüzünden katılım sağlayamayabiliyor derse katılmış olsa bile ders esnasında bağlantısı kopabiliyor.” (ÖG15)

Sınıf yönetimi

Öğretmenlerin yönetimi sağlama konusunda alışmış oldukları geleneksel sınıf ortamlarından farklı olarak sanal sınıf ortamlarında zorlandıkları görülmektedir.

“Öğrencinin kontrolü ve sınıf yönetimini sağlamak yüz yüze eğitime göre daha zor.” (ÖG10)

Öğrencilerle iletişimsizlik

Tablo 11 incelendiğinde sanal sınıf ortamlarında öğretmenlerin sık karşılaştığı sorunlardan biri olarak öğrencilerle iletişim noktasında eksik kalındığıyla ilgili görüşler belirtmiş olmalarıdır. Sanal sınıf ortamlarında göz teması ve beden dilinin yeteri kadar kullanılamamasının bu güçlüğün altında yatan nedenler olduğu saptanmıştır.

“Öğrenci ve öğretmen arasında iletişim imkânlarının kısıtlı olması” (ÖG10)

İnternet kesintisi

Tablo 11 incelendiğinde çoğunlukla öğrenciler internet bağlantı hızı, internet kesintisi gibi teknik sıkıntılar nedeniyle ders akışında olumsuzluk yaşadığını belirtmişlerdir.

“İnternet bazen çekmiyordu, internet çekmeyince de derse katılamıyordum” (ÖR7)

Ses kesintisi ve derslerin verimli olmaması

Tablo 11’de internet kesintisinin sebep olduğu ses kesintisinin derslerin verimliliğini olumsuz etkilediği ve öğrencilerin bu noktada sıkıntı yaşadığına dair görüşlerini dile getirmişlerdir.

“Ses ve görüntü gidiyordu. Hocanın sesi kesik kesik geliyordu, derisi tam anlayamıyordum.” (ÖR17)

SORU 3 Sanal sınıf ortamında çalışırken nelerden hoşlandınız?

Sanal sınıf ortamında çalışırken, derslere katılım sağlayan katılımcılara bu ortamın hoş giden tarafları sorulmuş ve bu yönde görüşleri alınmıştır. Öğretmenler zamanı iyi kullanıp yönetme ve teknolojiyi daha iyi kullanma alışkanlığı kazandırdığı konusundaki cevapları sıklıkla verdiği görülmektedir.

Öğrencilerin derse odaklanmak yerine chat ekranından yazışmaları ve derslere ev ortamında katılmanın rahatlığı da çıkarılabilecek sonuçlardan biridir. Bu da öğretmenlerin sanal sınıf yönetiminde öğrencilerin dikkat ve motivasyonlarını sağlayabilecek kadar yeterli olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 12

Sanal Sınıf Ortamında Çalışırken Hoşlandığı Şeyler

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Zaman tasarrufu	6
	Mekândan bağımsız olması	2
	Ders materyalinin fazla olması	2
	Teknolojik alışkanlık kazandırması	3
	Hoşlanmadım	1
	Çekingen öğrencinin katılımı	1
Öğrenci Görüşü	Arkadaşlarla chatten yazışmak	6
	Derslere evden katılmak	7
	Hoşlanmadım	2
	El kaldırmak	2
	İnterneti kapatıp derse girmeme	1

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin sanal sınıf ortamlarının zaman tasarrufu açısından kendilerine daha fazla zaman ayırabildikleri, öğrencilerin ise sanal sınıfları yeni bir ortamı keşfetme süreci olduğu için derse odaklanma sorunu yaşadıkları, ders esnasında sohbet ekranı üzerinden arkadaşlarıyla yazıştıkları yönünde görüşlerini sunmuşlardır.

Zaman tasarrufu

Öğretmenlerin bu noktada kendi kişisel gelişimlerine daha fazla vakit ayırmaları ve mekân bağımsızlığı olması açısından olumlu olarak gördükleri belirtilmiştir.

“Zamanı kullanmak açısından çok verimliydi.” (ÖG4)

Teknolojik alışkanlık kazandırması

Öğretmenlerin özellikle de teknolojiye kullanma konusunda biraz daha çekingen davranan yetişkinlerin, teknolojiyle iç içe olup onu kullanma alışkanlığı edindiğini görmekteyiz.

“Teknoloji alışkanlıklarının kazanılması.” (ÖG3)

Arkadaşlarla chatten yazışmak

Öğrencilerin yeni bir ortam üzerinde derse katılım sağlamaları bu ortamı tanıma ve keşfetme isteğinden dolayı ders esnasında çeşitli araçları kullanma istekleri de fazladır.

“Arkadaşlarımla ders esnasında chat ekranından mesajlaşmak” (ÖR8)

Derslere evden katılmak

Öğrencilerin kendi rahat bulundukları ev ortamından derslere katılım sağlamalarının onları bu yönden derse daha motive olmalarına sebep olduğunu dile getirmişlerdir.

“Evde kendi ortamımda olduğum için oldukça hoştu” (ÖR17)

SORU 4 Sanal sınıf ortamında çalışmanın size ne gibi katkıları oldu?

Katılımcılara yöneltilen sanal sınıf ortamının size kattıkları nelerdir sorusuna öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini daha yetkin kullanabilme öğrencilerden de sanal sınıf ortamını öğrenme ve bir katkısının olmadığı yönünde cevapları sıklıkla verildiği görülmektedir. Öğretmenler açısından teknolojik materyalleri kullanma alışkanlığı, zaman yönetiminin iyi yapılması olumlu olarak görülürken, öğrencilerin sanal sınıfların herhangi bir katkısı olmadığını belirtmeleri öğretmenlerin bu ortamları öğrenci lehine iyi şekilde kullanamadıkları görüşünü ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 13

Sanal Sınıf Ortamının Katılımcıya Katkıları

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Zamandan tasarruf sağlama	3
	Teknolojik materyalleri kullanabilme	8
	Kişisel gelişim eğitimleri	2
	Katkısı olmadı	1
	Öğrencilerle dijital ortamda iletişim	1
	Şekil ve görsel kullanımı	1
Öğrenci Görüşü	Sanal sınıfı öğrenme	5
	Derslerden geri kalmama	4
	Katkısı olmadı	6
	Özdisiplinini sağlama	1
	Zamanı etkin kullanma	1

Teknolojik materyalleri kullanabilme

Tablo 13’te öğretmenlerin sanal sınıf ortamının kendine katkıları olarak en çok teknolojik materyalleri kullanabilme konusunda görüş belirttikleri görülmektedir. 10, 11 ve 12 nolu öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kendimi bu alanda teknolojiyi kullanma açısından desteği olduğunu söyleyebilirim.” (ÖG14)

“Bilgi teknolojilerini kullanma konusunda tecrübe edindim.” (ÖG11)

“Teknolojik materyalleri öğrenme ve kullanma açısından çaba harcamamı ve kendimi bu noktada ilerletmemi sağladı.” (ÖG10)

Sanal sınıfı öğrenme

Yüz yüze sınıf ortamından farklı bir ortam sunan sanal sınıflar öğrencilerde merak duygusuyla birlikte yeni şeyler öğrenme isteğini de doğurmuştur. Sanal sınıflarla birlikte derslerden olağanüstü hallerde bile geri kalmadıklarını görüşlerinde belirtmişlerdir. Konuyla ilgili 1,8 ve 16 nolu öğrenciye ait görüşler aşağıdaki gibidir:

“Sanal sınıf ortamının nasıl kullanılması gerektiğini öğrendik, ayrıca nasıl davranılması gerektiğini öğrendik.” (ÖR1)

“Derslerden geri kalmadım, sanal sınıfı öğrendim” (ÖR16)

“Yeni bilgiler öğrendim, sanal sınıfı tanımış öğrenmiş oldum.” (ÖR8)

Katkısı olmadı

Sanal sınıfla eğitimin kendilerine hiçbir katkısı olmadığını, bu yönde verim alamadıklarını belirten öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Hiçbir şey katmadı hatta kaybettirdi, zaman kaybı.” (ÖR10)

“Bir katkısı olmadı, öğrendiklerimi de unuttum zaten” (ÖR9)

SORU 5 Tekrar sanal sınıf ortamında çalışmak isteseydiniz sanal sınıfa neler eklemek isterdiniz?

Katılımcılara yöneltilen soruda öğretmenlerin öğrenciyi aktif edecek araçlar ile dijital materyallerin daha fazla olması sıklıkla verdiği cevaplar arasındadır.

Öğrencilerin internet, ses ve görüntü kalitesini iyileştirmeye yönelik eklemeler ve sanal sınıfta ders esnasında başka uygulama açılmasının önüne geçmesiyle ilgili eklemekler yapmak istedikleri verilen cevaplardan çıkarılacak sonuçlar arasındadır.

Tablo 14

Sanal Sınıf Uygulamasına Eklemek İstedikleriniz

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Öğrenciyi aktif edecek araçlar	5
	Kullanım kılavuzu	1
	Dönüt ve düzeltme testleri	2
	Devam zorunluluğu	2
	Verimli değil	4
	Öğrenci tanımada kolaylık	2
	Dijital materyal çeşitliliği	7
Öğrenci Görüşü	Her öğretim kademesi uygulamasının farklı olması	1
	Anlaşılmayan konuların tekrar anlatılması	3
	Not defteri	2
	Soru çözümü	2
	Başka uygulama açılmasını	4
	İnternet, ses ve görüntü kalitesi	6

Öğrenciyi aktif edecek araçlar

Yüz yüze eğitimde olduğu gibi sanal sınıflarda da öğrenciyi aktif edecek araçların önemli olduğu ve bu noktada geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bu konuda 2 ve 11 nolu öğretmene ait görüşler aşağıdaki gibidir:

“Öğrenci katılımını artırıcı araçlar eklenebilir.” (ÖG2)

“Uygulamada kullanılan araçların sayısının daha fazla olması ve var olan araçlarında kalitesinin artırılması” (ÖG11)

Dijital materyal çeşitliliği

Sanal sınıflarda öğretmenlerin öğrenci katılımına destek olması, derslerde verimliliği sağlayabilmesi adına dijital materyallerin çeşitli olması bir avantaja dönüşmektedir. Bu konuyla ilgili 8 ve 11 nolu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Dijital materyallerin erişilebilir ve çeşitliliği” (ÖG11)

“Dijital materyallerin çeşitliliği artırılabilir.” (ÖG8)

İnternet, ses ve görüntü kalitesi

Tablo 14’ te uygulamaya yönelik eklemek istedikleriniz noktasında daha çok teknik sıkıntıların giderilmesi noktasında daha iyi bir altyapının olması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Konuyla ilgili 12, 13 ve 16 nolu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Derse girerken donmaması için, sesin gitmemesi için görüntülerin daha iyi olması için bir şeyler yapılabilir.” (ÖR16)

“Ses ve görüntünün daha net olmasını sağlamak isterdim” (ÖR13)

“Biz bazen zoom bazen de ebadan ders işliyorduk. İnternet sıkıntısının hiç olmamasını isterdim.” (ÖR12)

Anlaşılmayan konuların tekrar anlatılması

Öğrenciler bu noktada yüz yüze eğitimdeki konu anlatımının tekrarlanması kendileri için daha iyi olacağına dair görüşlerini belirtmişlerdir. Bu şekilde verimliliğin de üst düzeyde olacağı söylenebilir. Konuyla ilgili 4 ve 10 nolu öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Anlamadığımız konuların tekrar anlatılması” (ÖR4)

“Anlamadığımız konuların tekrar anlatılmasını isterdim.” (ÖR10)

SORU 6 Sanal sınıfta işlenen derslerin size kazandırdığı olumlu ve olumsuz alışkanlıklar nelerdir?

Katılımcıların soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin olumlu olarak teknoloji okuryazarlığını arttırdığı, zaman yönetimi planlaması yapabildikleri, olumsuz olarak da iletişim eksikliği yaşadıkları sıklıkla verdiği cevaplar arasında bulunmaktadır.

Öğrencilerin olumsuz olarak internet ve ekran bağımlılığı ve dikkat dağınıklığı yaşadıkları, olumlu olarak planlı olma alışkanlığı kazandırdığı verdikleri cevaplar arasında görülmektedir.

Tablo 15

Sanal Sınıfların Kazandırdığı Olumlu ve Olumsuz Alışkanlıklar

Katılımcı	Alt Tema	n
Öğretmen Görüşü	Teknoloji okuryazarlığı arttırması	6
	Zaman yönetimi	4
	Tembellik	1
	İletişim eksikliği	5
Öğrenci Görüşü	İnternet ve ekran bağımlılığı	8
	Planlı olma alışkanlığı	2
	El kaldırmadan konuşmak	2
	Tembellik	2
	Dikkat dağınıklığı	4

Teknoloji okuryazarlığı arttırması

Tablo 15’te öğretmenlerin teknoloji okuryazarlığı ile ilgili kendini geliştirdikleri yönündeki görüşlerini görmekteyiz. Aynı zamanda zaman yönetimi konusunda da öğretmenlerin kendilerini daha iyi yönetebildikleri hakkında görüşlerini belirtmişlerdir. Bu konuyla alakalı 3, 5 ve 10 nolu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Olumsuz olarak öğrenci öğretmen arası güven ilişkilerini zedelemesi. Olumlu olarak da teknoloji okuryazarlığını arttırması” (ÖG3)

“Teknolojiyi kullanabilme konusunda pratiklik sağladı.” (ÖG5)

“...Olumlu olarak bana kattığı teknolojiyi daha iyi kullanmamı sağladı.” (ÖG10)

Zaman yönetimi

Öğretmenlerin dersler konusunda mekan bağımsızlığı olması ve istedikleri ortamda dersleri işleyebiliyor olması onların zaman yönetimi konusunda kendileri için olumlu bir kazanım olarak görülmektedir. Konuyla ilgili 9 nolu öğretmenin görüşü aşağıdaki gibidir:

“Zaman anlamında kazanım var” (ÖG9)

İletişim eksikliği

Öğretmenlerin olumsuz alışkanlık olarak iletişim noktasında eksiklik yaşadığı, bunun da derslere katılım noktasında sorun oluşturduğuna dair görüşler belirtmişlerdir. Konuyla ilgili 5, 9 ve 14 nolu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Teknik aksaklıklar yüzünden elektrik kesintisi vs ders akışı olumsuz etkilendi” (ÖG5)

“Birebir göz teması ve vücut dilinden kısıtlı kalınıyor.” (ÖG14)

“Öğrenci ile aradaki ders bağı yeterince kurulamıyor.” (ÖG9)

İnternet ve ekran bağımlılığı

Öğrenciler evden derslere katılmanın rahat olduğunu belirtse de sürekli herhangi bir ekrana bağlı kalmanın sağlık sorunlarına yol açtığı ve istemeden de olsa internet bağımlılığına yol açtığına dair görüş belirtmişlerdir. Konuyla ilgili 9, 16 ve 17 nolu öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bilgisayarın başında durmak, internette daha fazla zaman geçirmeme sebep oldu”
(ÖR16)

“Olumsuz olarak bilgisayar ve internette biraz fazla zaman geçirmeme neden oldu”
(ÖR17)

“...İnternette ve telefon başında daha çok vakit geçirmeme neden oldu.” (ÖR9)

Dikkat dağınıklığı

Tablo 15’te öğrenciler olumsuz olarak ev ortamının sınıf ortamı gibi olmadığına dair görüşlerini belirtmişlerdir. Bu noktada öğrenciler dersler açısından verim alamadıklarını ve sanal sınıfı olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili 6, 10 ve 13 nolu öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Sınıf ortamı olmadığı için başka şeylerle ilgilenebiliyorduk ders esnasında” (ÖR13)

“Derslerde dikkatim dağılıyordu.” (ÖR10)

“Çoğunluklu olarak olumsuz etkisi oldu. Derslerde çok fazla dikkatim dağıldığı için pek verim alamadım.” (ÖR6)

Planlı olma alışkanlığı

Olumsuz görüşlerin yanında öz düzenleme yapan ve planlı olma konusunda olumlu davranış değişikliği yaşayan öğrenciler bulunmaktadır. Konuyla ilgili 12 ve 17 nolu öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kendimi planlamama yardımcı oldu.” (ÖR17)

“Plan yapma alışkanlığı kazandırdı.” (ÖR12)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA ve SONUÇ, ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma uzaktan eğitimde öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliliklerinin tespiti ve sanal sınıflara yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında farklı okullarda görev yapan ortaokul ve lise öğretmenlerine Can ve Gündüz (2021) tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği Ölçeği” uygulanmış, ortaokul ve lisede eğitim gören öğrenciler ve görev yapan öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşleri alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda uzaktan eğitim döneminde öğretmenlerin sanal sınıf yönetim yeterlikleri ve öğrenci-öğretmen katılımcılardan elde edilen görüş ve sonuçlara göre belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma, uzaktan eğitimde sanal ortamlarda yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin etkili olabilmesi için sanal sınıfların etkili şekilde kullanılabilmesi, yönetilmesi ve öğretenler tarafından öğretim ilke ve kurallarının uygulanabilmesinin ve aynı zamanda öğrencilerin de bu süreçteki görüşlerinin önemini ortaya koymaktadır. Çünkü, Covid-19 pandemisi ile uzaktan eğitim, uzaktan eğitimde kullanılan sanal sınıflar, sanal ortamlarda öğreten, öğrenen, teknolojik altyapı, eş zamanlı ve eş zamansız olarak yürütülen dersler gibi faktörler sanal ortamlardaki öğretim uygulamalarını doğrudan etkilemektedir. Çevrim içi öğrenme süreçlerinde teknolojik altyapı sorunları geçmişten günümüze kadar süregelen bir durumdur. Bilgisayarların hayatımıza girdiği ilk yıllarda maliyetinin fazla olmasından dolayı her bireyin erişim imkânına sahip olamaması en büyük sınırlılıklardan biriydi. Günümüzde ise sadece bilgisayar değil akıllı telefonlar, tablet vb. araçların neredeyse her eve girmesi ile birlikte çevrim içi öğrenme için araç kısıtlaması büyük ölçüde ortadan kalkarken internete erişim sorununun devam ettiği söylenebilmektedir. Simonson ve diğerleri (2014), eşitlik kuramında geleneksel yüz yüze sınıf ortamları ve sanal sınıf ortamlarının eşitliğinden ziyade birbiriyle eşit öğrenme ortamları hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bakıldığında yüz yüze ortamlarda yaşanan deneyimlerin uzaktan öğretim ortamlarına da uygulanıp aktarılabilmesi önem kazanmaktadır. Uzaktan eğitime ilişkin sanal sınıflarla ilgi yapılan çalışmaların her geçen

yıl artış göstermesi günümüz koşullarında ne kadar önemli bir noktada olduğunu göstermektedir.

Arslan, Polat ve Bulut (2021) ilgili çalışmalarında Covid-19 salgın zamanında ilkokul öğretmenlerinin sanal sınıfların yönetiminde ortaya çıkan sorunları geleneksel sınıf yönetimi boyutları ve değişkenler açısından inceleyerek bu sorunlara çözüm önerisi sunmayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak sorunlar plan-program etkinlikleri, motivasyon eksikliği, hazırbulunuşluk düzeyi, zaman yönetimi, fiziksel ortam kaynaklı başlıklar altında toplanmıştır. İncelendiğinde iki çalışmada sanal sınıf yönetim boyutları kapsamında motivasyon, teknoloji, iletişim konusunda benzer başlıkların yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerin ders dışı uygulamalara girebildiği, internet ve bağlantı sorunları yaşadıkları noktalarında ortak görüşler yer almaktadır..

Araştırmada “Öğretmenler sanal sınıf yönetim yeterliklerine hangi düzeylerde sahiptir?” problemine yönelik yapılan analiz sonucunda olumlu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin sanal sınıf yönetim yeterliklerinin iyi düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Alanyazında Can (2020) tarafından yapılan çalışma da öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi konusunda kendilerini yeterli gördüklerini belirleyerek çalışma sonucunu desteklemektedir. Görüşme formları analiz edildiğinde öğretmenlerin bu noktada teknolojik materyalleri kullanabilme ve zaman yönetimi konusundaki yeterliklerini arttırdığı görülmektedir. Buradan hareketle nitel sonuçların nicel sonuçları destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür

Araştırmada öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu durum cinsiyet değişkeninin etkisi olmadığını öğretmenlerin yeterliklerinin benzer olduğunu ortaya koymaktadır. Karaca Akgöl vd.(2022) araştırmasında da benzer sonuç elde etmiştir. Çayırılı (2022), bu çalışmadan farklı olarak, yaptığı çalışmasında sanal sınıf yönetimi yeterliklerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerine yönelik görüşlerinin eğitim durumu açısından ölçeğin alt boyutlarıyla da anlamlı derecede farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu durum eğitim durumu açısından öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi yeterliklerinin birbirinden farklı olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Bu farklılığın olmasının öğretmenlerin lisans, lisansüstü eğitimlerinin kendilerine kattıklarının aynı olmadığını göstermektedir. Can ve Gündüz (2021) çalışmalarında öğretmenlerin sanal

sınıf yönetimi yeterliklerinin sınıf içi etkinlikler alt boyutu dışında diğer boyutlarda anlamlı bir farkın oluşmadığını göstermişlerdir. Belirtilen çalışma yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Eğitim durumu değişkeninde bu farklılığın oluşmasında lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin sınıf yönetimi noktasında lisans mezunu öğretmenlere kıyasla daha yetkin olduğunu göstermektedir.

Araştırmada sanal sınıf deneyimi değişkeni incelendiğinde göre anlamlı bir farkın oluşmadığı, sanal sınıf ortamlarında deneyim sahibi olan ve olmayan öğretmenlerin genel olarak sınıf yönetimi noktasında benzer olduğunu ortaya koymaktadır. Can ve Gündüz (2021), Karaca Akgöl vd. (2022), Çayırılı (2022) yapılan bu araştırma sonucundan farklı olarak yaptıkları araştırmalarında sanal sınıf yönetimi yeterliğinde sanal sınıf deneyimi değişkeni açısından anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buradan da anlaşılabacağı üzere sanal sınıf deneyimi olan ve olmayan öğretmenlerin yönetim konusunda geleneksel eğitim ortamında da pek başarılı olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Nitel çalışma verilerine bakıldığında sanal sınıf ortamlarında öğretmenlerin sınıf yönetimini sağlamada zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ders esnasında arkadaşlarla sohbet, farklı sitelere girme gibi davranışlarda bulunduklarına dair görüş belirtmeleri bu yönetimi sağlamada öğretmenlerin eksik kaldığını göstermektedir.

Araştırmada kademe değişkeni gruplarına göre sanal sınıf yönetimi alt boyutu, öğrencilerle ilişkiler, sanal sınıf içi etkinlikler, sanal sınıf yönetimi yeterliği puanı anlamlı şekilde farklılık göstermemektedir. Sanal sınıf yönetimi boyutunun ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin lisede görev yapan öğretmenlerin puanından yüksek olduğu görülmektedir. Ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin sanal sınıf yönetimini daha iyi sağladıkları, öğrencilerin hakimiyetinin daha kolay olması gibi nedenlerden dolayı bu farkın oluştuğu söylenebilir.

Araştırmada mesleki kıdem değişkeni incelendiğinde öğrencilerle ilişkiler alt boyutunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın 1-5 yıl arası ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdem sahibi olan öğretmenlerin arasında olduğu görülmektedir. Buradan hareketle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin teknolojik ortamlara uyumunun daha kolay olduğu ve bu ortamları daha kolay yönetip etkileşimi sağlayabildikleri kanısına varılmaktadır. Sanal sınıf içi etkinlikler alt boyutunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın 1-5 yıl arası ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdem sahibi olan

öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir. Kıdemi 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerin sanal sınıflarda daha kolay ve çeşitli etkinlikler düzenlemeye daha yatkın olduğu, bununla birlikte öğretim kademesine göre içerikleri de yönetebildiği yargısına ulaşılmaktadır. Sanal sınıf yönetimi alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın 1-5 yıl arası ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdem sahibi olan öğretmenler arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçeğin genel ortalaması bakımından anlamlı farklılığın 1-5 yıl arası ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdem sahibi olan öğretmenler arasında olduğu ortaya konmuştur. Genel olarak bakıldığında mesleki kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin sanal sınıf ortamlarını daha iyi yönetip daha başarılı oldukları görülmektedir. Karaca Akgöl (2022) çalışmasında sanal sınıf yönetimi alt boyutunda anlamlı farklılığın 21 yıl ve üzeri kıdemi olan öğretmenler açısından anlamlı fark bulunması bu araştırma sonucundan farklılık göstermektedir. Diğer boyutlar bakımından incelendiğinde yapılan bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Çayırılı (2022) yaptığı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin sanal sınıf yönetimi yeterlikleri ve alt boyutları yaş, kıdem ve eğitim durumu bakımından farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen ve öğrencilerin plansız ve ani olarak yakalandıkları öğretmenlerin bu süreçte eğitim ve öğretim etkinliklerini planlarken, içerik oluşturma ve uyum sağlama gibi zorluklarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Öğrencilerin de öğretmenlerle aralarında bulunan kuşak farkından dolayı sanal sınıf ortamları ve teknolojiyle daha iç içe olmaları onların bu ortamlara uyumunu daha da kolaylaştırmıştır. Sanal sınıflarda eğitimin verimli bir hale gelebilmesi için planlanması, uygulanması, karşılıklı etkileşimin sağlanabilmesi, öğrenci açısından aktif katılımın olabilmesi gerekmektedir (Clark ve Kwinn, 2007). Bu araştırmanın nitel sonuçları ile benzer şekilde öğrencilerin uzaktan eğitim döneminde sanal sınıf ortamında yapılan derslere karşı öğrencilerin motivasyonlarının düştüğü ve ders esnasında başka şeylerle ilgilendikleri görülmektedir (Yılmaz, 2015). Sanal sınıflarda öğrencilerin aktif katılımını sağlayabilmek adına, yüz yüze ortamda sağlanan iş birlikli öğrenmeyi sanal sınıf ortamlarında da uygulayabilmek için bu ortamda çeşitli uygulamaları kullanabilmenin önemli olduğu noktasına vurgu yapmaktadır (Clark ve Kwinn, 2007). Ses ve görüntü paylaşımının aksaklık yaşanmadan yapılması, ekran paylaşımı, dosya paylaşımı vb. uygulamaların kullanılabilmesi de sanal sınıflarda hem öğrenci hem de öğretmenler için olumlu katkılarının olacağını

göstermektedir. Yapılan bu çalışmaya benzer biçimde sanal sınıfların mekân bağımsızlığı olduğu ve öğrencilerin duygularının tam anlaşılmadığı, beden dilinin kısıtlı kalması bu ortamların sınırlılığı olarak görüldüğünden anında dönüt vermeyi de zorlaştırmaktadır (Cornelius, 2014).

Ulaşılan bir diğer sonuç da her öğretmenin teknolojik araç gereci kullanıp kontrol edememesi gibi sorunlar yaşamasıdır. Özellikle internet bağlantı sorunları, öğretmenlerin bu konudaki yetersizlikleri alanyazında yapılan çalışmalarda da karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin sanal sınıflar sayesinde eğitimin her koşulda devam edilebilirliğini sağlaması noktasında hemfikir oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sağlık açısından bazı sorunları da beraberinde getirdiği kanısına varılmıştır. Öğretmenlerin öğrenci katılımını sağlamada ve sınıf yönetimi noktasında güçlük yaşamaları ulaşılan sonuçlar arasındadır. Yılmaz (2015) yaptığı çalışmasında uzaktan eğitimde ders alan öğrencilerin de aynı sorunları yaşadıklarını belirtmiştir.

5.2 Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgu ve yorumlar doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Öğrencilerin sanal sınıf ortamlarında derse karşı dikkat dağınıklığının önüne geçecek stratejilerin işe koşulması, motivasyonlarının artırılması amacıyla öğrenci düzeyine uygun yöntemlerin kullanılması, planlama yapılırken öğrencinin de sürece dâhil edilmesi gerekmektedir.
- Zaman sıkıntısı yaşanmaması adına derse başlanmadan önce planlama iyi bir şekilde yapılmalı, sanal sınıflarda zaman kaybına sebep olacak durumlara yer verilmemelidir.
- Sanal sınıflara katılımı arttırmak ve verimliliği en üst düzeyde sağlayabilmek adına her öğrencinin uygun teknolojik altyapıya sahip olup olmadığına dikkat edilmelidir.
- Öğretmenlerin yaşadıkları teknik sıkıntılar karşısında, o sorunu çözebilecek yeterlik ve beceriye sahip olması için gerekli eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.
- Sanal sınıf yönetim becerilerinde lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre yeterliklerinin daha üst düzeyde olduğu sonucuna

göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim alması sağlanarak gerekli destek verilmeli ve teşvik edilmelidir.

- 1-5 yıl arası mesleki kıdem sahibi olan öğretmenlerin diğer mesleki kıdemlerdeki öğretmenlere mentorlük ederek sanal sınıf yönetimi konusunda yeterliklerini arttırmaya yönelik bir çalışma yapılabilir.
- Yapılan araştırma ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenler ve eğitim gören öğrencilerle sınırlıdır. Yapılacak olan çalışmalarda diğer kademelerde de çalışma yapıp kapsamlı karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Akçay, S.(2014). *Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamının Grafik Tasarım Dersinde Kullanımına Yönelik Bir Uygulama ve Öğrenci Algıları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akkuş, İ. ve Acar, S.(2017). Eş zamanlı Öğrenme Ortamlarında Karşılaşılan Teknik Sorunların Öğretici ve Öğrenen Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *İnönü üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 363-376.
- Akyürek, M. İ.(2020), Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1-9.
- Alkan, M., Genç, Ö. ve Tekerede, H. (2003). Eğitimde Kalite Artırımı: Uzaktan Eğitimde Çoklu Ortam Teknolojilerinin Kullanımı ve Etkileşimli Çoklu Ortam Uygulaması İle Eğitimde Kalite Artırımı. *EMO Dergisi*, 419.
- Alsadon, E., Turkestani, M.(2020), Virtual Classrooms For Hearing – Impaired Students During The Covid 19 Pandemic, *Romanya Çok Boyutlu Eğitim Dergisi*, 12 (1), 1-8.
- Alshahrani, S., Ahmed, E. ve Ward, R.(2017), The Influence Of Online Resources On Student–Lecturer Relationship In Higher Education: A Comparison Study, *Journal Computer Education*, 4 (2), 87-106.
- Anderson, T. (2008), Towards A Theory Of Online Learning, *Theory and practice of online learning içinde*. Athabasca, AB: Athabasca University Press.
- Apaydın, Ç. (2011). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (4).
- Arslan, A. P., Polat, S., ve Bulut, İ. (2021). Sanal Sınıflarda Sınıf Yönetimi Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(2), 39- 54.
- Asadı, N., Khodabandeh, F. ve Yekta, R. R.(2019), Comparing And Contrasting The Interactional Performance Of Teachers And Students In Traditional And Virtual Classrooms Of Advanced Writing Course In Distance Education University, *Turkish Online Journal of Distance Education*, 20 (4), 135-148.

- Atıcı, B.(2007). Sosyal Bilgi İnşasına Dayalı Sanal Öğrenme Çevrelerinin Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32 (143), 41-54.
- Barış, M. F. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Öğretime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi Örneği, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5 (2), 36-46.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3390. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 1205. Öğretmen Kitapları Dizisi: 200. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bayram, M., Peker, A. T., Aka, S. T. ve Vural, M (2019). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 330-345.
- Baker, J. D., (2004). An Investigation Of Relationships Among Instructor Immediacy And Affective And Cognitive Learning In The Online Classroom, *The Internet and Higher Education*, 7(1), 1-13.
- Baki, A., ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(42), 1-21.
- Bates, T. (1995). *Technology, Open Learning and Distance Education*. London: Routledge
- Beaudoin, M. F., Kurtz, G., & Eden, S. (2009), Experiences And Opinions Of E-Learners: What Works, What Are The Challenges, And What Competencies Ensure Successful Online Learning, *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects*, 5, 275-289.
- Bettinger, E.P., Fox, L., Loeb, S., & Taylor, E.S. (2017). Virtual classrooms: How online college courses affect student success. *American Economic Review*, 107(9), 2855-2875.
- Bilgiç, H. G., Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S.(2011), Türkiye’de Yükseköğretimde Çevrim içi Öğretimin Durumu: İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Yükseköğretim Dergisi*, 1 (2), 80-87.
- Bilgiç, H. G. ve Tüzün, H.(2015), Yükseköğretim Kurumları Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Programlarında Yaşanan Sorunlar, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 26-50.

- Bower, B.L. ve Hardy, K.P. (2004). From Correspondence to Cyberspace: Changes and Challenges in Distance Education. *New Directions For Community Colleges*, 128, 1- 8.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 85-124.
- Bulutlu, Ö.(2018). *Uzaktan Eğitim Programlarında Üniversite Öğrencilerinin Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamlarını Kullanım Niyetlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). Örneklem yöntemleri
[http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari. pdf](http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf) 01.11.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Can, E. ve Nikolayidibis, U. (2022). Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimin Görünümü, *Başkent University Journal Of Education*, 9 (2), 136-153
- Can, E.(2004). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Eğitimlerini Değerlendirmeleri, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Can, E.(2020). Sanal Sınıf Yönetimi: İlkeler, uygulamalar ve öneriler, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 251-295.
- Can, E. ve Baksi, O. (2014). Öğrencilerin Sınıf İçi Tutum ve Davranışlarının Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Başarısına Etkisi, *Asya Öğretim Dergisi*, 2 (1), 86-101.
- Can, E. ve Arslan, B. (2018). *Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Yeterliklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri*, 4. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Chandler, K. (2016). Using Breakout Rooms in Synchronous Online Tutorials. *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice*, 4(3) pp. 16–23.
- Cornelius, S. (2014). Facilitating In A Demanding Environment: Experiences Of Teaching İn Virtual Classrooms Using Web Conferencing. *British Journal of Educational Technology*, 45(2), 260-271.

- Creswell, J.W. ve Plano Clark, V.L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Clark, R. C. ve Kwinn, A. (2007). *The new virtual classroom: Evidence-based guidelines for synchronous e-learning*. San Francisco, CA: Pfeif
- Çakır, H., ve Yalçın, N. (2006). İnternet ve İntranete Dayalı Sanal Dershane Sistemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 101-112.
- Çakır, R. ve Arslan, F.(2020). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamlarını Kullanım Niyetleri İle Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, *Uluslar arası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (15), 114-133.
- Çayırılı, E. (2022). *Sınıf Öğretmenlerinin Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliği- (Denizli İli Örneği)*. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Çınar, M., Tüzün, H., Yıldırım, D., Akıncı, A., Kalaycı, E., Bilgiç, H. G. Ve Yüksel, Y. (2011). *Uzaktan Eğitimde Kullanılan Eş zamanlı Sanal Sınıf Araçlarının Karşılaştırılması*, Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Dağlı, E.(2021). Sınıf İletişim ve Etkileşim Süreci, Temel Çalık, Metin Arslan (Editörler), Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem Akademi, 100-114.
- Demir, E.(2014), Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-211.
- Devran, Y., Elitaş, T.(2017). Yeni İletişim Teknolojilerinin Uzaktan Eğitime Entegrasyon Sürecinde Sanal Sınıf Ortamları: Atazem Örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (2), 214-225.
- Dikmenli, Y.(2013a). *Sanal Sınıf Uygulaması ve Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının Coğrafya Dersi Başarısı İle Derse Yönelik Tutuma Etkisi ve Öğrenci Görüşleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dikmenli, Y. ve Eser Ünalı, Ü.(2013b). Harmanlanmış Öğrenme ve Sanal Sınıfa Dönük Öğrenci Görüşleri, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 326-347.
- Erişti, S. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- George, D., and Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

- Gök, B.(2011). Uzaktan Eğitimde Görev Alan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Algısı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- Göksan, T. S., Uzundurukan, S. ve Keskin, S. N. (2009). Yaşam Boyu Öğrenme ve Avrupa Birliği'nin Yaşam Boyu Öğrenme Programları. *1. İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu*, Antalya, 143-151
- Gülbahar, Y. (2005). Web-Destekli Öğretim Ortamında Bireysel Tercihler, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(2), 76-82.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.). *Handbook of Qualitative Research* (s. 105–117). Thousands Oaks, CA: SAGE Publications, Inc
- Gündüz, Y. ve Can, E. (2013). Öğrenci görüşlerine göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19 (3), 419-446.
- Hawkins, J. and Honey, M. (1993). *Teaching & Telecommunications*. The George Lucas Educational Foundation (Edutopia Online)
- Holmberg, B. (1995). The Evolution of the Character and Practice of Distance Education. 47-53.<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0268051950100207> sayfasından erişilmiştir.
- Horton, W. (2006), *E-Learning By Design*, San Francisco, CA: John Wiley and Sons, Inc.
- Hughes, K. L. and Golann, J. W. (2008). A Virtual World With Real Results. *Techniques*.www.actonline.org, 34-38
- Işık, H. (2015). *Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni*, (Eds: Mehmet Şişman, Selahattin Turan) , Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem Akademi, 61-76.
- İzmirli, S. ve Akyüz, H.İ.(2017). Examining Synchronous Virtual Classroom Software (Eş Zamanlı Sanal Sınıf Yazılımlarının İncelenmesi, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 13 (4), 788-810.
- Kaban, A.(2013). *Uzaktan Eğitim Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Sisteminin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kalelioğlu, F., Atan, A. ve Çetin, Ç.(2016). Sanal Sınıf Ortamında Eğitimci ve Öğrenci Deneyimleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 555-568.

- Karaca Akgöl, S., Elçi, A., Uludağ, H., Özer, M. (2022). Öğretmenlerin Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Yeterliklerinin İncelenmesi, *Anatolian Turk Education Journal*, 4 (1), 6-20.
- Karagöz, Y. (2010). Nonparametrik Tekniklerin Güç ve Etkinlikleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 18-40.
- Kaya, S. (2011). *Sanal Sınıf Yönetimi Sürecinde Görev Alacak Öğretim Elemanlarının Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaya, Z.(2002). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kayış, A.(2009). *Güvenirlilik Analizi*. Ş. Kalaycı (Ed), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. (403-419). Ankara: Asil Yayıncılık.
- Ke, F. (2004). Forming Virtual Learning Community within Online Course: Students' Perspectives Association for Educational Communications and Technology.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z.(2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 62-80.
- Keegan, D. (1986). *The Foundations of Distance Education: Interaction and Communucation*. Kent,UK: Croom Helm.
- Kıralı, F. ve Alcı, B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 30, 55-83.
- Kırık, A. M.(2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu, *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Görüşme formları analiz edildiğinde öğretmenlerin bu noktada teknolojik materyalleri kullanabilme ve zaman yönetimi konusundaki yeterliklerini arttırdığı görülmektedir. Buradan hareketle nitel sonuçların nicel sonuçları destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Kampüs Öğrencilerinin Eş zamanlı Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 14 (3), 276-291.
- Knowles, M. S. (1978). *The Adult Learner, A Neglected Species*. 2nd Edition, Houston: Gulf Publishing Company, Book Division.

- Küpelı, Y.(2019). *Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Sanal Sınıfım Uygulamasına İlişkin Teknoloji Kabul Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lavolette, E., Venable, M. A., Gose, E., ve Huang, E. (2010), Comparing Synchronous Virtual Classrooms: Student, Instructor And Course Designer Perspectives, *TechTrends*, 54 (5), 54-61.
- Lau, S. H. ve Woods, P. C. (2008). An Investigation Of User Perceptions And Attitudes Towards Learning Objects, *British Journal of Educational Technology*, 39(4), 685--699.
- Li, L. (2012). *Student Misbehaviors and Teacher Techniques in Online Classrooms: Instrument Development and Validation*. PhD Thesis, Ohio University.
- Lim, C. L. (2010). Student perceptions of the use of elluminate live! for synchronous e-learning. *International Journal of Arts and Sciences*, 3(11), 123-136.
- McBrien, J. L., Jones, P. and Cheng, R. (2009). *Virtual Spaces: Employing a Synchronous Online Classroom to Facilitate Student Engagement in Online Learning*. International Review of Research in Open and Distance Learning, 10(3).
- Moore, M. J. (1993). Three types of interaction. In K. Harry, M. John, & D. Keegan (Eds.), Distance education theory, pp. 19–24. Routledge.
- Moore, M. ve Kearsley, G. (2005). Distance Education A Systems View. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Mills, J. (1996). Virtual classroom management and communicative writing pedagogy. *Paper presented at the European Writing Conferences*, pp:1-19. Barcelona, Spain, October 23- 25.
- Orakçioğlu, E.(2019). *Türkiye’de Uzaktan Eğitim Temalı 2013-2018 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özer, M., Gür, B. S. ve Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi*. Ankara: (SETA).
- Özmen, Ş. (2001). *Eğitimde Sanal Sınıf Uygulamaları ve Sonuçları*. VII. Türkiye’de İnternet Konferansı, 1-3.

- Özmen, B.(2012). *Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Özonur, M.(2013). *Sanal Gerçeklik Ortamı Olarak İkincil Yaşam (Second Life) Uygulamalarının Tasarlanması ve Bu Uygulamaların İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Öğrenmeleri Üzerindeki Etkilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Polat, H. ve Boydak Özan, M.(2018). Çevrim içi Öğrenme Ortamlarında Gerçekleştirilen Sınıf Yönetimi Stratejilerinin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Tutumlarına Etkisi, *Turkish Studies Educational Sciences*, 13 (11), 1093-1112.
- Polat, H.(2016). *Çevrim içi Öğrenme Ortamlarında Sınıf Yönetiminin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Rovai, A. P., and Wighting, M. J. (2005). Feelings of alienation and community among higher education students in a virtual classroom. *The Internet and higher education*, 8(2), 97-110.
- Saltz, J., & Heckman, R. (2020). Using structured pair activities in a distributed online breakout room. *Online Learning*, 24(1), 227-244. <https://doi.org/10.24059/olj.v24i1.1632>
- Shachar, M. ve Neumann, Y. (2003). Differences Between Traditional and Distance Education Academic Performances: A Meta-Analytic Approach. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 4(2), 1–20.
- Schullo, S., Hilbelink, A., Venable, M., ve Barron, A. E. (2007). Selecting A Virtual Classroom System: Elluminate Live vs. Macromedia Breeze (Adobe Acrobat Connect Professional), *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 3(4), 331-345.
- Sezer, Ş.(2018). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Tutumlarının Öğrencilerin Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Fenomenolojik Bir Çözümleme, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 534-549.

- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. ve Zvacek, S. (2014). *Teaching And Learning At A Distance*, Charlotte, NC: Information Age Pub.
- Sümer, M.(2016). Sanal Derslere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Belirlenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (3), 182-199.
- Stern, B.S. (2004). A Comparison Of Online And Face-To-Face Instruction In An Undergraduate Foundations Of American Education Course. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 4(2), 196-213.
- Stewart, K. L. (2011). *Teaching In The 21st Century: A Study In Transitioning From The K-6 Traditional Classroom To The K-6 E-School Classroom*, Unpublished Doctoral Dissertation, Capella University.
- Tartavulea, C. V., Albu, C. N., Albu, N., Dieaconescu, R. I. and Petre, S. (2020). Online teaching practices and the effectiveness of the educational process in the wake of the Covid-19 pandemic. *Amfiteatru Economic*, 22(55), 920-936.
- Tanyıldızı, M. (2003). *Çevrim içi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tuncer, M., Taşpınar, M.(2007). Sanal Eğitim-Öğretim ve Geleceği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 112-133.
- Varol, A. ve Türel, Y. (2003). Çevrim içi uzaktan eğitimde iletişim modülü, *TOJET (The Turkish Online Journal Of Educational Technology)*, 2 (1), 641-658.
- Von Horn, R.(1997). The Virtual School. *Phi Delta Kappan*, 78(6), 481-482.
- Wiersma, W. and Jurs, S., G. (2009). *Research Methods in Education (9th edition)*. USA, Pearson Education.
- Yadigar, G.(2010). *Uzaktan Eğitim Programlarının Etkililiğinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaşlıca, E.(2019). *Sanal Sınıf Ortamında Etkileşimli Öğretim Materyalinin Başarıya ve Tutuma Etkisi*, Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, A.(2014). *Opensimulator İle 3b Sanal Kampüs, Sanal Sınıf Tasarımı ve Uygulanması*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Yılmaz, Ö. (2015). The Effects Of “Live Virtual Classroom” On Students’ Achievement And Students’ Opinions About “Live Virtual Classroom” At Distance Education, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 14 (1), 108-115.
- Yılmazsoy, B., Özdiñ, F. ve Kahraman, M. (2018). Sanal Sınıf Ortamındaki Sınıf Yönetimine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 8 (3), 513-525.
- Zehir Topkaya, E. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2 (2), 113-118.

EKLER

Ek 1 Sanal Sınıf Yönetimi Yeterliliği Ölçeği (Can ve Gündüz, (2021))

SANAL SINIF YÖNETİMİ YETERLİĞİ ÖLÇEĞİ					
Aşağıda 24 maddeden oluşan ölçek soruları, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında yapılan, “Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı Yüksek Lisans Tez çalışması için kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.					
1. Cinsiyetiniz : Kadın () Erkek ()					
2. Eğitim Durumunuz : Lisans () Lisansüstü ()					
3. Branş: Okul Öncesi Öğretmeni () Sınıf Öğretmeni () Branş Öğretmeni ()					
4. Sanal Sınıf Deneyimi: Var () Yok ()					
5. Mesleki Kıdeminiz: 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21-25 yıl () 26 ve üstü yıl ()					
6. Görev Yapılan Eğitim Kademesi: Okul Öncesi () İlkokul () Ortaokul () Lise ()					
Maddeler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Karasızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Sanal sınıflarda öğrencilerle etkili bir iletişim sağlayabiliyorum.					
2. Sanal sınıflarda öğrencilere etkili geri bildirim verilebiliyorum.					
3. Sanal sınıflarda öğrencilere etkili pekiştireç verebiliyorum.					
4. Sanal sınıflarda zamanı etkili kullanabiliyorum.					
5. Sanal sınıflarda öğretme-öğrenme etkinliklerini etkili yönetebiliyorum.					
6. Sanal sınıflarda öğrencilerin derslere katılımını en üst düzeyde sağlarım.					
7. Sanal sınıflarda öğrencilerin soru sorma, tartışmalara katılma gibi süreçlerini etkili yönetirim.					
8. Sanal sınıflarda kuralları öğrencilere eşit uygulayabiliyorum.					
9. Sanal sınıflarda öğrencilere müdahale etmede zorlandığımı düşünmüyorum.					
10. Sanal sınıflarda öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmede farklı yöntemleri kullanabiliyorum.					
11. Sanal sınıflarda öğrencilerin ihtiyaç duydukları rehberliği etkili bir şekilde sağlayabiliyorum.					
12. Sanal sınıf uygulamalarında öncelikle öğrencilerin yeterli teknolojik araçlara sahip olmasına dikkat ederim.					

13. Sanal sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirlerim.					
14. Sanal sınıf ders oturumlarını planlarken öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alırım.					
15. Sanal sınıf dersleri ile ilgili gerekli duyuruları öğrencilere önceden yaparım.					
16. Sanal sınıflarda ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı önceden deneme/hazırlık yaparım.					
17. Sanal sınıflarda ders sürelerini belirlerken öğrencilerin özelliklerini dikkate alırım.					
18. Sanal sınıflarda verdiğim ders içeriklerinin güncel ve dikkat çekici olmasına dikkat ederim.					
19. Sanal sınıflarda öğrencilerin teknolojik araçları etkili kullanımı için gerekli desteği sağlarım					
20. Sanal sınıfların yönetiminde yeterli olduğumu düşünüyorum.					
21. Sanal sınıflar için gerekli teknolojiyi kullanma yeterliliğine sahibim.					
22. Sanal sınıfların yönetimi konusunda aldığım eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
23. Sanal sınıflara uygun teknolojik araçları önceden hazırlarım.					
24. Sanal sınıflarda farklı yöntem ve teknikleri (video, proje, sunum vb..) kullanabiliyorum.					

Ek 2 Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Sanal Sınıf Ortamı ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine
Yönelik
Görüşme Formu

Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz. Buradan elde edilen veriler bilimsel amaçlı kullanılacak olup başka herhangi bir yerde kesinlikle kullanılmayacaktır.

Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐

Eğitim Durumunuz : İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐

Tercihinizi Yapınız: Öğretmen ☐ Öğrenci ☐

GÖRÜŞME SORULARI

1. Sanal sınıfa yönelik görüşleriniz nelerdir?
2. Sanal sınıf ortamında varsa karşılaştığınız güçlükler, zorluklar nelerdir?
3. Sanal sınıf ortamında çalışırken nelerden hoşlandınız?
4. Sanal sınıf ortamında çalışmanın size ne gibi katkıları oldu?
5. Tekrar sanal sınıf ortamında çalışmak isteseydiniz sanal sınıfa neler eklemek isterdiniz?
6. Uygulamaya yönelik eklemek istedikleriniz nelerdir?
7. Sanal sınıfta işlenen derslerin size kazandırdığı olumlu ve olumsuz alışkanlıklar nelerdir?

İZİN BELGELERİ

Ek 3 Etik Kurulu Kararı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
27.04.2021	10	14	Sorumlu Araştırmacı : Prof. Dr. Bünyamin ATICI Yardımcı Araştırmacı: Şule ASLAN

KARAR

“Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İmza
Prof. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza	Doç.Dr. Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza
Doç.Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Sekreteri: Pınar ARSLAN			İmza

Ek 4 Fırat Üniversitesi Ölçek Uygulama İzni Üst Yazısı

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-79137285-605.01-42482422
Konu : Araştırma İzni

01.02.2022

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

ELAZIĞ

İlgi :a) 13/01/2022 tarih ve 133590 sayılı yazınız,
b) Valilik Makamının 27/01/2022 tarih ve 79137285-605.01-E.42145658 sayılı onayı.

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şule ASLAN'ın "Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" konulu doktora tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla yapacağı anket çalışmasına veri toplamak için izin isteği ilgi (a) yazınız ile bildirilmiştir.

Söz konusu anket çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan Mustafa Kemal Ortaokulu,Aziz Gül Ortaokulu,Nahit Ergene Ortaokulu,YıldızbağlarıOrtaokulu,Kaya Karakaya Ortaokulu,Gazi Ortaokulu,,Mezre Ortaokulu,Doğukent Ortaokulu,Elazığ İmam Hatip Ortaokulu,Çatal Çeşme İMKB Ortaokulu,Gazi Kamil Ayhan Ortaokulu ve Atatürk Anadolu Lisesi Metin Koloğlu MTAL, Gazi Anadolu Lisesi,Hazar Anadolu Lisesi, Balakgazi Anadolu Lisesinde öğrenim görmekte olan öğrencilere ve görev yapmakta olan öğretmenlere yönelik uygulanabilmesi için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ve ankétler ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Feyzi GÜRTÜRK
Milli Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Makam Onayı (1 sayfa)
- 2- Anket (4 sayfa)

.. İmzalı

Ek 5 MEB Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-79137285-605.01-42145658
Konu : Araştırma İzni

27.01.2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri 2017/25 sayılı Genelgesi, 2007/1084 sayılı Yönergesi.
b) Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 13/01/2022 tarih ve 133590 sayılı yazısı.

Danışmanlığını Prof.Dr. Bünyamin ATICI'nın yaptığı Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şule ASLAN'ın, "Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" konulu yüksek lisans tez uygulaması çalışmasına veri oluşturmak amacıyla yapacağı uygulamanın Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan Ortaokullarda ve liselerde öğrenim gören öğrenciler ve görev yapana öğretmenlere uygulanmasına yönelik izin isteği, ilgi (b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak İlgi (a) genelge ve yönerge çerçevesinde Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulmuş Bilimsel Araştırma İzin Değerlendirme Komisyonu 26/01/2022 tarihinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli incelemeyi yapmıştır. Söz konusu uygulamanın Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan Mustafa Kemal Ortaokulu, Aziz Gül Ortaokulu, Nahit Ergene Ortaokulu, Yıldızbağları Ortaokulu, Kaya Karakaya Ortaokulu, Gazi Ortaokulu, Mezre Ortaokulu, Doğukent Ortaokulu, Elazığ İmam Hatip Ortaokulu, Çatal Çeşme İMKB Ortaokulu, Gazi Kamil Ayhan Ortaokulu ve Atatürk Anadolu Lisesi Metin Koloğlu MTAL, Gazi Anadolu Lisesi, Hazar Anadolu Lisesi, Balakgazi Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrenciler ve görev yapan öğretmenlere yönelik gönüllülük esasına dayalı olarak, okul idaresinin de izni doğrultusunda çalışmaların, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde 01 Mart 2022 -30 Nisan 2022 tarihleri arasında uygulamaya dahil edilen konularla sınırlı kalma şartıyla gerçekleştirilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Fethi KILINÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
Feyzi GÜRTÜRK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek 6 Orijinallik Raporu

FEN
BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ
1983

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU

FORM
20

I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Şule ASLAN	Öğrenci No 192407104
Bilim Dalı	BÖTE	
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	

II - TEZ BİLGİLERİ

Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	Sanal Sınıf Ortamları ve Sanal Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri
Danışman	Prof. Dr. Bünyamin ATICI
II. Danışman	

III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU

Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanılarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir:

1. Kaynaklar bölümü hariç
2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç
3. Alıntılar dâhil
4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil

İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı

Tez savunma sınavından önce
taranan sayfa sayısı (67)

%13

Tez Savunma Sınavından sonra
taranan sayfa sayısı (77)

%13

değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.

Kontrol Personeli Celal YILMAZ Bilgisayar İşletmeni	Tez, veri tabanına saklanmıştır. ☐ Saklanmamıştır. ☐	26/01/2023
Sınav Jüri Üyesi (Unvanı, Adı ve Soyadı)	Düşünce:	İmza

AÇIKLAMA

1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir.
2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmalıdır.

Firat Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
23119 - Elazığ / TÜRKİYE

<http://ebe.firat.edu.tr/>

Telefon : +90 424 237 0086
Fax: +90 424 237 0087
e-posta: egtbilens@firat.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

